

ІНФОРМАЦІЯ

БЮЛЕТЕНЬ В. О. УНРАДИ

ЗМІСТ

	стор.
Державний Центр Української Народньої Республіки в екзилі	1
Яків Маковецький, голова УНРади: Про створення Української Національної Ради	5
Микола Лівидький, президент УНР: Проблеми української визвольної політики	7
Звернення голови ВО Спиридона Довгала до українського народу з нагоди роковин 22 січня 1918—1919 рр.	22
В. Федорончук: Акція УНР в екзилі в Об'єднаних Націях	25
Мирослав Стиранка: До сучасної ситуації в Україні	30
Теофіль Леонтій, керманіч ресорту внут. справ при ВО: Проект регуляміну виборної частини громадського сектору УНРади	37
В. Ф.: Огляд діяльності Ресорту закордонних справ	45
Хроніка: Короткий переказ праці органів ДЦентру за два останні півріччя в роках 1969 і 1970	51

3

Архів ОУН в УІС-Лондон

Бібліотека:

Інв. № 43

I N F O R M A T I O N

**Mitteilungsblatt des Ukrainischen Informationsbüros e. V.
8 München 2, Dachauer Str. 9/II
G e r m a n y**

**При передруках і перекладах матеріалів із цього бюлетеня
просимо подавати джерело.**

Д О Н А Ш И Х П Р И Х И Л Ь Н И К І В

Посилаємо Вам третє число «Інформації». У зв'язку з великими коштами видання просимо усіх, хто одержить це збільшене число висилати добровільні датки на пресовий фонд «Інформації».

,

ІНФОРМАЦІЯ

БЮЛЕТЕНЬ В. О. УНРАДИ

Мюнхен—Нью-Йорк

ч. 3

Липень 1970

Державний Центр Української Народньої Республіки в екзилі

Від Редакції: До нас звертаються представники українського громадянства з проханням подати основні відомості про походження, структуру й ідейні напрямні Державного Центру УНР. Робимо це в цій короткій і далеко всього матеріялу неохоплюючій статті. Потреба в цьому справді відчувається, бо маємо напр. часто до діла з таким явищем, коли помилково вживається назви «Державний Центр Української Національної Ради». Така назва цілковито неправильна: існує лише Державний Центр УНРеспубліки (додаток «в екзилі» не зазначений в Законі і має лише описовий характер), складовою частиною якого, як передпарламент, є Українська Національна Рада, або, в скороченні, УНРада.

Новітня держава українського народу, Українська Народня Республіка, була проголошена III Універсалом Української Центральної Ради 20 листопада 1917 року. Повну суверенність і самостійність Української Народньої Республіки (УНР) проголошено 22 січня 1918 року IV Універсалом Центральної Ради (т. зв. Акт Самосійности).

Існування УНР було на кілька місяців перервано переворотом Павла Скоропадського, який оголосив себе гетьманом. Але після проголошення Павлом Скоропадським грамоти про федерацію України з Росією 14 листопада 1918 р. розпочалося повстання під проводом Директорії, яка відновила Українську Народню Республіку і здобувши владу в Києві та на всій території України, проголосила вибори до другого з черги після Укр. Центральної Ради парламенту — Трудового Конгресу. Зібравшись у другій половині січня 1919 р. у Києві,

Трудовий Конгрес затвердив відновлення Директорією УНР та проголосив 22 січня 1919 р. злуку східної і західної частини УНР (т. зв. Акт Соборности).

З уваги, одначе, на воєнні події й окупацію частини української території включно зі столицею Києвом військами совєтської Росії, Трудовий Конгрес не міг далі виконувати свою ролю законодавчої влади, а тому уділив спеціальні повновласті Директорії УНР як «верховній владі з правом видавати закони. Виконавча влада припала Урядові (Раді Міністрів), відповідальному перед Директорією, яка його кожночасно призначає.

Від того часу ще майже два роки (від січня 1919 до листопада 1920 р.) Державний Центр УНРеспубліки, що складався з Директорії й Уряду, перебував на українській території, хоч протягом всього цього часу Україна перебувала у стані війни на кілька фронтів: проти червоних і білих росіян та проти поляків. В листопаді 1920 р. під натиском переважаючих сил ворога Державний Центр УНР разом з рештками героїчної української Армії, урядовцями міністерств та проводами українських політичних партій й численним українським громадянством мусів покинути українську територію і перейти до Польщі або частинно до Румунії. Від того часу починається екзильний період Державного Центру УНР.

Ще під час перебування на українській території колегіальний склад Директорії УНР перестав існувати. Голова Директорії В. Винниченко демісіонував 11 лютого 1919 р., а на його місце 9 травня 1919 р. члени Директорії обрали Симона Петлюру, який був одночасно Головним Отаманом Війська УНР. Після того як зрезигнували або виїхали з України і всі інші члени Директорії, 15 листопада 1919 р. Директорія прийняла постанову, якою права Директорії переходили одноособово на її голову і Головного Отамана Симона Петлюру.

Також ще на українській території, 12 листопада 1920 р., Рада Міністрів прийняла затверджений Головою Директорії «Закон про тимчасове Верховне Управління та порядок законодавства в Українській Народній Республіці», що мав зобов'язувати до часу можливості скликання нормального парламенту держави. Цим законом встановлено, між іншим, правила заступництва голови Директорії на випадок його смерті або резигнації. Передбачено, що у випадку, коли б усі інші органи УНРеспубліки були нечинними, права й обов'язки голови Директорії переходять на діючого в той момент голову Уряду (Ради Міністрів).

В екзилі в кінці 1921 року був покликаний окремим Законом, що його прийняв Уряд і затвердив голова Директорії С. Петлюра, перший екзильний передпарламент УНР, який носив назву Ради Республіки. Ця остання складалася з представників різних, чинних тоді укра-

їнських політичних партій та громадських організацій. Проте, в 1922 р. українські емігранти почали роз'їздитися по різних країнах, а деякі українські політичні партії припинили своє існування. З уваги на це голова Директорії розв'язав Раду Республіки, після чого Державний Центр в екзилі, як і перед цим ще на українській території, складався з голови Директорії (голови держави) та Уряду (Ради Міністрів). У своїй діяльності він спирався на різні громадські і комбатантські організації українських емігрантів та на деякі українські політичні партії.

Після трагічної смерті голови Директорії і Головного Отамана Симона Петлюри 25 травня 1926 року, його права й обов'язки перейшли на тодішнього голову Уряду Андрія Лівницького — згідно із Законом з 12 листопада 1920 р. Довголітнім головою Уряду аж до своєї смерти в році 1942 був Вячеслав Прокопович, міністр за часів Центральної Ради у Києві.

Після другої світової війни постала потреба здійснити консолідацію українських політичних сил на еміграції шляхом покликання до життя передпарляменту в рамках Державного Центру УНР. Цією справою, в порозумінні з президентом Андрієм Лівницьким та тодішнім головою Уряду д-ром К. Паньківським, зайнялася спеціальна міжпартійна Підготовча Комісія на чолі з проф. І. Мазепою, колишнім прем'єр-міністром УНР на українській території. Праця Комісії завершилася покликанням до життя Української Національної Ради, яка являє собою другий з черги, після Ради Республіки, український екзильний передпарлямент.

Після першої сесії Укр. Нац. Ради в липні 1948 року, Державний Центр УНР складався з таких чинників: Голова Держави з титулом президента, Українська Національна Рада, як передпарлямент з функціями законодавчо-контрольними, Уряд, що в деяких випадках на зовні виступав під назвою Виконавчого Органу УНРади. На третій Сесії УНРади в березні 1954 р. встановлено пост заступника голови держави з титулом віцепрезидента.

Від 1948 року Державний Центр УНРеспубліки діє на підставі т. зв. «Тимчасового Закону про реорганізацію Українського Державного Центру», який увійшов у силу після того, як його підписав Президент УНРеспубліки Андрій Лівницький 10 червня 1948 року, попереджаючи його таким вступом: «Сучасні обставини, серед яких живе український народ, вимагають якнайбільшої активізації українських визвольних змагань і посилення державнотворчої праці як унутрі українського народу, так і на міжнародньому форумі, а разом з тим об'єднання для цієї великої мети всіх членів української нації. Тому що закони про «Тимчасове Верховне Управління» і про «Державну Народню Рад» з 12. II. 1920 року були ухвалені на території України

і вимагають у сучасних умовах деяких доповнень і змін, я, як Голова Директорії Української Народньої Республіки, нав'язуючи до актів українського національно-державного будівництва і до традицій української національно-визвольної боротьби від давнього минулого і по сьогоднішній день, та спираючись на волю діючих тепер українських політичних організацій, приймаю від них узгоднений між ними законопроект під назвою «Тимчасовий Закон про реорганізацію Українського Державного Центру» і, на підставі пропозиції уряду Української Народньої Республіки, проголошую його законом».

Розділ перший Тимчасового Закону звучить так: «Органами Державного Центру Української Народньої Республіки є: Українська Національна Рада, Голова Держави — Президент, його заступник — Віцепрезидент і Уряд. У своїй діяльності Державний Центр Української Народньої Республіки спирається на визвольну боротьбу українського народу на рідних землях, спрямовану на відновлення суверенності Української Соборної Держави».

Отже, Українська Національна Рада є одною із складових частин Державного Центру Української Народньої Республіки і діє в його рамках, як український екзилний передпарламент. До першого складу УНРади на її першій сесії в 1948 році входили такі укр. політичні організації: УСП (соціалісти), УРДП, УНДС, УНДО, ОУН (на чолі з полк. Мельником), ОУНР (на чолі з С. Бандерою). Між другою і третьою сесіями ОУНР виступила зі складу УНРади. На третій сесії прийнято до УНРади Союз-ЗСУ-СП, УСП (селянська партія) і СКТСУ, які недавно постановили об'єднатися в єдину фракцію на форумі УНРади. 6-та сесія УНРади постановила впровадити до її складу Громадський Сектор з двома частинами: номінаційна і виборча (проект регуляміну Громадсько-виборного Сектору подається в цьому числі «Інформації»).

Від покликання УНРади президентами УНР були: Андрій Лівіцький до своєї смерті в 1954 р., Стефан Витвицький від 1954 р. до своєї смерті в 1966 р., Микола Лівіцький від 1967 р.; віцепрезидентами — ген. О. Удовиченко від 1954 р. до 1961 р., Іван Багрянний від 1961 р. до своєї смерті в 1963 р., Микола Степаненко від 1967 р.; головами УНРади — проф. Борис Іваницький до своєї смерті в 1952 р., Осип Бойпчук від 1954 до резигнації 1955 р., Іван Багрянний від 1957 р. до 1961 р., Осип Бойдуник (вдруге) від 1961 р. до своєї смерті в 1966 р.; Яків Маковецький від 1967 р.; головами Виконавчого Органу (Уряду) — проф. Ісаак Мазепа від 1948 р. до 1952 р., Степан Баран від 1952 р., до своєї смерті в 1953 р., Симон Созонтів (при заступництві С. Довгала) від 1954 до 1957 р., Микола Лівіцький від 1957 р. до 1967 р., Атанас Фіголь від 1967 до 1969 р., Спиридон Довгаль від 1969 р.

Про створення Української Національної Ради

Дня 28 травня ц.р. 1948 р. всі політичні партії і організації, які на той час існували, за винятком Союзу Гетьманців-Державників, підписали документ, який після сигнування 10 червня 1948 р. Головою Директорії Андрієм ЛІВИЦЬКИМ, став «Тимчасовим законом про реорганізацію Державного Центру УНР».

На базі того «Тимчасового закону про реорганізацію ДЦ УНР» в днях 16—20 липня 1948 р. відбулася Перша Сесія Української Національної Ради.

Доцільно навести хоч найважливіші дати і моменти з підготовки і завершення консолідації на базі ДЦ УНР в 1945—1948 рр. Підготовка тієї історичної події виходила від чільних особистостей українського політичного життя. Вона ступнево реалізувалася при немалих зусиллях на протязі трьох років.

По другій світовій війні, на день 1 серпня 1945, Голова ПУН полк. Андрій Мельник, в порозумінні з Головою Директорії Андрієм Лівницьким, скликав до Бад Кіссінген Конференцію представників ДЦ УНР, ОУН Самостійників Державників (тодішня назва ЗЧ ОУН), ОУН і СГД. Предметом розгляду конференції мало бути:

1. Унормування відносин в українському політичному секторі й остаточне оформлення українсько осередку і всеукраїнської репрезентації на зовні.

2. Унормування відносин в українському суспільно-громадському секторі і створення централі для суспільно-громадських справ.

3. Обговорення питань військового характеру.

На день 1 серпня на Конференцію із запрошених не прибули представники ОУН СД. Тому Конференцію відложено на 9 серпня 1945 р. Неприсутність ОУН СД теж дня 9 серпня спонукала присутніх відбутися Конференцію без них. Учасники були однозгідні в тому, що є потреба й konieczність порозуміння українських політичних сил, діючих в боротьбі за Суверенну Соборну Українську Державу. В заходах, які в цьому напрямі зроблено, допоміг Голова ПАУК, о. д-р Василь Кушнір, який прибув з Канади до Європи. З його участю відбуто в Франкфурті над Майном 12—13 березня 1946 р. нараду, в якій взяли участь всі існуючі тоді політичні угруповання. На нараді створено «Контактну Комісію» і схвалено засади співпраці між всіма українськими політичними партіями та організаціями.

По 4-х місяцях праці «Контактної Комісії» 14 липня 1946 р. створено Координаційний Український Комітет. На першому його діловому засіданні, дня 4 вересня 1946 р., представники ОУН СД заявили, що в засіданнях КУК участі не візьмуть, бо вони, згідно з заявою, ніколи не погоджувалися з постановами, схваленими 12 березня 1946 р. в присутності о. д-ра Василя Кушніра.

Перетворивши Контактну Комісію в Координаційний Український Комітет, його учасники схвалили, між іншим, слідуюче: «Усі політичні організації ставлять собі за завдання, після успішного переведення координації, довести до консолідації українського політичного життя в спільному керівному осередку».

В днях 11 березня і 5 квітня 1947 р. відбулись, між іншим, офіційні наради представників ОУН і УНДС. На тих нарадах виявилось, що між обидвома сторонами в справі завершення консолідації різниці невеликі.

Під кінець липня 1947 р. Голова Директорії Андрій Лівницький, уповноважив колишнього прем'єра УНР, проф. Ісаака Мазепу, розпочати ширші розмови з українськими політичними угрупованнями на тему реорганізації ДЦ УНР та створення українського Передпарламенту — Української Національної Ради. У висліді тих розмов і довгих конференцій «Комісії Реорганізації ДЦ» узгіднено і виготовлено, а 28 травня 1948 р. підписано «Тимчасовий закон про реорганізацію Державного Центру УНР».

На Першій Сесії Української Національної Ради, між іншим, було:

а) зложено декларацію Президента Директорії Української Народної Республіки в справі уневажнення Варшавської умови;

б) прийнято ухвалу про Світовий Союз Українців в слідуючому звучанні:

Ст. 1. З метою завершення об'єднання всіх творчих сил, осіб українського походження по всіх країнах світу та для зосередження їхніх культурних і національних зусиль твориться Світовий Союз Українців;

Ст. 2. Для цієї мети доручається урядові УНР підготувати такі організаційні форми співпраці, які уможливили б взаємну виміну культурних і моральних досягнень всіх українських організацій світу та дали б тверду підставу для успішної всебічної підтримки вивольних змагань Батьківщини;

в) схвалено декларацію Української Національної Ради;

Вістка про реорганізацію ДЦ УНР, покликання до життя Української Національної Ради, до якої увійшли представники всіх існуючих українських організацій, за винятком Союзу Гетьманців-Державників, це був промінь блискавки в темну ніч сталінського терору в Україні й партійної незгоди в таборах. Закріплення будови Державного Центру УНР є величавим, тривким і корисним ділом для української визвольної справи. Різні спроби знищити чи підважити цю будову були безуспішними, хоч на протязі двадцяти років в роботі складових органів Державного Центру були світла і тіні, менші й більші труднощі. Але для здорових компромісів, домовлень треба взаємної пошани, братньої любови та виrozumіння, маючи на увазі тільки добро справи, якій служимо. Цим добром є привернення самостійности й незалежности Соборній Українській Державі. Інакше не виконаємо заповіту основоположників Державного Центру УНР і свого обов'язку відносно поневоленої України.

Микола Лівницький, президент УНРеспубліки

Проблеми української визвольної політики

(Уривки із заяв, листів, промов і доповідей)

I. Про майбутню Українську Державу

Нашим гаслом є відновлення суверенної і народоправної Української Народньої Республіки. Як це треба розуміти? Ясно, коли ми кажемо «відновлення», то це не означає повороту в Україні реакційних форм правління, повороту колишніх дідичів-поміщиків, фабрикантів і поліцаїв-жандармів або насадження тоталітарно-фашистського режиму (всього цього в УНРеспубліці не було — примітка ред.). І ясно також, що хоч УНРеспубліка мала в своїй програмі дуже поступові соціально-економічні і політичні засади, проте не все в майбутній вільній Україні мало б бути таке, як 50 років тому. Бо життя пішло наперед. Коли ми кажемо «відновлення УНР», то це означає, що українці «там» і українці «тут» прагнуть відновлення: справжньої суверенности своєї національної держави; свободи і демократії-народоправства; режиму соціально-економічної справедливости; і, беручи на загал, відновлення того стану, в якому було б можливе повсякчасне свободне волевиявлення українського народу, як то було 50 років тому

за проголошеної з волі українського народу Української Народньої Республіки. А в своїй відновленій вільній державі українці матимуть змогу встановити у себе такий державно-політичний і соціально-економічний лад, якого вони собі бажають. (З доповіді, виголошеної в США і Канаді в 1967/68 рр.).

Ми віримо, мало того, знаємо, що в Україні діють патріотичні самостійницькі сили. І я не вагаюся твердити — що мені не закидали б наші супер-патріоти — що ці сили діють і серед мільйонів отих сьогоднішніх комсомольців, навіть серед рядових членів української комуністичної партії. Проте, як мені видається, існує в нас погляд, що оті самостійницькі сили в Україні прагнуть самостійної України і хочуть відокремитись від советсько-московської імперії, але хочуть водночас затримати радянські форми державного устрою, комуністичну партію й інші форми сьогоднішнього режиму в Україні. (Як відомо, серед деяких кіл укр. еміграції розпочалася недавно пропаганда думки, ніби то в Україні не хочуть зміни режиму в своєму зовнішньому вияві УРСР і не хочуть відокремлення від Сов. Союзу — примітка ред.). Отже, в тій майбутній самостійній Україні мали б бути далі серп і молот та зірка, а не тризуб, червоний, а не жовто-блакитний (чи синьо-жовтий) прапор, чотири літери УРСР, а не три літери УНР.

Чи тут немає якогось непорозуміння? Що в Україні не хочуть повороту якоїсь реакції з поміщицтвом, фабрикантами і російсько-царськими жандармами чи польськими поліцаями — це абсолютно вірно. Але там хочуть демократичних форм правління, там хочуть свободи. І там знають, що це під знаком серпа і молота та зірки, під червоними прапорами і під літерами УРСР вмерло від голоду кілька мільйонів українського народу, гналося мільйони українських селян, робітників і інтелігентів на заслання і смерть і відбулося розстріляння українського культурного відродження. І там знають, що всьому цьому хотіла запобігти Українська Народня Республіка в її визвольній боротьбі на чолі з Петлюрою.

І тому я вірю, що якщо не фактично, то принаймні символічно (хоч я особисто цього не припускаю, я думаю, що власне фактично), коли настане час упадку советської імперії — в Україні переможно замахують українські національні прапори з блакиттю і золотом, а на українському небі засяє тризуб і три літери УНР, як доказ здійснення ідеї незалежності, демократії і свободи. (З промови на 6-тій Сесії УНРади в березні 1967 р.).

На моє глибоке переконання, ідея Української Народньої Республіки — це не минуле, вона належить до майбутнього, йде до свого переможного завершення. (З промови на З'їзді Еміграції УНР в серпні 1968 р.).

Якщо мене запитуються про перспективи нашої визвольної справи, то я не хотів би бавитися в пророцтва. Ідеться насамперед про те, щоб ми ані трохи не зійшли з наших безкомпромісових самостійниць-

ких позицій і, піддавшись настроям хвилі, не ліквідували нашої самостійницької ідеї, наших державницьких прямувань, нашої боротьби в таких формах, які повинна мати нація державна, отже того, що є символом цього всього: Державного Центру, екзильного Уряду Української Народньої Республіки.

Наше визволення не прийде шляхом війни, тим більше тотальної (з ужиттям нуклеарної зброї), бо така війна і неможлива, і небажана — хоч би з огляду на ті страшні спустошення, які вона принесе для всього людства, не виключаючи України. Воно не може прийти також шляхом постійної акції революційного підпілля, т. зв. перманентної революції, бо така акція, в умовах терористичного режиму і при сучасній техніці, є, на жаль, засуджена на поразку з кривавими жертвами. Але визволення може і повинно прийти шляхом всенароднього революційного вибуху, як наслідок і кінечний результат тих еволюційних процесів суспільства, що виявляються у всенародньому рухові спротиву в цілому Советському Союзі або й т. зв. комуністичному блоці — серед українців, серед інших неросійських народів і навіть серед самих росіян. (З доповіді в США і Канаді в 1967/68 рр.).

2. Про становище в Україні і нашу допомогу для батьківщини

Советський Союз не демократизувався... Там є туга за демократизацією, в суспільствах усіх народів і держав комуністичного блоку. Ця туга за демократизацією викликає посилення спротиву серед суспільств і, як наслідок спротиву, може деяке «попущення» з боку влади. Але це зовсім не означає демократизації режиму і, найголовніше, демократизації комуністичного й імперського проводу. Тоталітарні імперії й диктаторські режими не демократизуються, бо для них демократизація означає їх упадок. Вони або залишаються такими, якими вони є, або — зникають. (Пром. на З'їзді емігр. в серпні 1968 р.). Лише повний упадок советської імперії й сучасного режиму в ній може принести національно-державне, політичне, соціально-економічне й культурне визволення для українського народу. (Із Заяви на засіданні Президії УНРади 15 червня 1969 р.).

П'ятдесят два роки проминули від часу проголошення суверенності України. І хоч український народ перебуває й тепер під гнітом накинутаго йому силою окупаційного режиму, проте він не скорився і не припинив боротьби. Пройшовши через невимовні страждання і віддавши на вівтар свободи мільйони жертв, українці саме тепер не припиняють спротиву і борються за своє визволення. Цей спротив має різні форми — від легальних протестів українських діячів у межах советської конституції проти русифікації і колоніального визиску до творення нових формою і характером підпільних організацій — але він свідчить про непохитне прагнення українського народу відновити

свою незалежність і суверенність. (З листа до українців Пітсбургу з приводу Свята державности в січні 1970 р.).

Якщо наші діячі на батьківщині не виходять тепер з вимогами повного відновлення суверенної української держави, що могло б статися лише шляхом упадку советської імперії з її режимом, а лише з вимогами забезпечення прав українського народу в межах обов'язуючих советських конституцій (мова про легальні виступи культурних українських діячів, а не про програми нових підпільних організацій — примітка ред.), то це цілком зрозуміле: діючи в легальних умовах, а не з підпілля, вони не мають спроможности висувати іншу програму дії, хоч і за ці легальні вимоги їх карають ув'язненням і засланням... Цей рух свідчить про невмирущість серед мас українського народу ідеї повного національного визволення й відновлення державної суверенности, за здійснення якої постануть народні маси в момент прийдешніх тих чи інших потрясень у Советському Союзі. (Із заяви 15 червня 1969 р.).

Вони (культурні діячі на батьківщині — прим. ред.) домагаються покращання режиму в межах існуючої дійсности і советської конституції. Ясно, що виступаючи легально і явно, а не з підпілля, вони інакше поступати не можуть. Ми мусимо це розуміти й відноситися позитивно до цих наших діячів в Україні, не зважаючи на те, що вони здебільшого належать до комуністичної партії і ніби сприймають позитивний советський режим. Ми ставимось позитивно до українських людей на батьківщині, але водночас стопроцентно відкидаємо советський режим. Однак, якщо наші діячі на батьківщині борються за права українського народу, то вони хіба чудово розуміють, що в межах советської, тільки на папері існуючої конституції і при наявності в Україні московського окупаційного режиму, вони цих прав не здобудуть. Вони напевно розуміють, що свої права український народ здобуде тільки при відновленні справді незалежної і суверенної української держави. (З доповіді в США і Канаді в 1967/68 рр.).

Але наше становище залишається аж ніяк незмінним: ми боремось за відновлення справжньої суверенної і народоправної української держави, Української Народньої Республіки. Ми вважаємо, що тільки в такій державі, вповні незалежній від чужоземної домінації і з повною гарантією для нічим необмеженого народного волевиявлення (чого немає в державах з комуністичною диктатурою), український народ буде мати змогу всебічного розвитку свого національно-політичного, культурного, господарсько-соціального тощо життя. (З розмови з редакцією газети «Мета» у вересні 1968 р.).

Коли ми говоримо про Україну і про те, що там діється, то мусимо собі усвідомлювати, що, звичайно, не на еміграції, а на батьківщині, в Україні буде вирішатися майбутнє українського народу... Ми мусимо мати спільну мову з тими українцями, які ТЕПЕР перебувають на батьківщині. (Пром. на З'їзді емігр. в серпні 1968 р.).

Як можемо ми допомогти тим, що борються в Україні? Нашим завданням є виставляти максимальні, самостійницько-державницькі вигоди. Це природня роля кожної еміграції, без чого вона взагалі непотрібна. Ми ні в якому разі не можемо перейти на стан лише опозиції до режиму й вимагати лише покращання цього режиму. (З доповіді в США і Канаді в 1967/68 рр.).

Одним із способів нашої, перебуваючих у країнах вільного світу українців, допомоги українському народові на батьківщині — це затримання і збереження непорушною ідеї нашої суверенної, соборної і народоправної державности, ідеї, яка знайшла своє найяскравіше виявлення у проголошенні 4-им Універсалом суверенної Української Народньої Республіки. І коли цю ідею мають спроможність лише в підпіллі або в своїх патріотичних серцях плекати й носити українці на поневоленій батьківщині, то, власне, обов'язком вільних українців у західньому світі є голосно і невпинно проголошувати цю ідею, щоб вона доходила до свідомости наших патріотів в Україні і до свідомости громадськости вільного світу. (З листа до українців Пітсбургу в січні 1970 р.).

В кожному разі, ми допомагаємо нашим землякам на батьківщині, якщо твердо віримо в остаточну перемогу наших національно-визвольних прагнень і цю віру намагаємося довести до їх відома. Ми маємо підстави до такої віри... І ми допомагаємо українцям на батьківщині, коли на чужині втримуємо український політичний центр, який проголошує такі ідеї, яких наші земляки в Україні — офіційно й відверто — проголошувати не мають змоги в умовах терористичного й поліційного режиму. Ці ідеї — це відновлення справжньої суверенности і здійснення злуки-соборности українських земель у народоправній, із справедливим господарсько-соціальним ладом, хай соціалістичній, якщо цього бажає український народ, але не псевдо-соціалістичній, як тепер у СРСР, українській державі — такий український державі, встановлення якої було започатковано понад 50 років тому у формі Української Народньої Республіки. А такий український політичний центр — це Державний Центр Української Народньої Республіки в екзилі. (З промови на засіданні органів ДЦ УНР 22 січня 1969 р.).

До такої допомоги (українцям на батьківщині — прим. ред.) не можуть спричинитися діалоги з офіційними представниками советської влади в Москві чи в Києві. Діалоги з Москвою, як про це яскраво свідчить приклад Дубчека і його товаришів, не дають ніяких позитивних результатів, а натомість можуть захитати віру серед українців на батьківщині і прихильних нашої справі чужинців у правильність нашої концепції відокремлення від СРСР й відновлення суверенної і демократичної української держави, що єдино може забезпечити свободу і кращі умови життя для українського народу. (Із заяви 15 червня 1969 р.).

3. Справа культурного обміну і т. зв. зустрічі

Вважаючи, що приватні зустрічі з особами, що прибувають з Советського Союзу, зокрема з України, та відвідування різних імпрез, як концертів тощо, являють собою індивідуальні справи кожного окремого українця, — належить зробити застереження до офіційних зустрічей з представниками, що прибувають з України в порядку т. зв. культурного обміну. Такі зустрічі ні в якому разі не повинні створити враження, ніби українське громадянство, що перебуває у вільному світі, або якась його частина, йде на компроміс з окупаційно-колоніальним режимом в Україні; вони не повинні також вносити замішання і баламутства в український самостійницький табір. Інакше з таких зустрічей скористалась би лише Москва. Отже, ті українські кола, які наполягають на потребі відбувати зустрічі, вважаючи їх за корисні для української національно-визвольної справи, мають дотримуватися таких передумов:

а. Ті, що влаштовують такі зустрічі або беруть у них участь, повинні найвиразніше подати до загального відома, що вони беззастережно стоять далі на самостійницьких позиціях відновлення справжньої суверенної і народоправної української держави і фактом відбування зустрічей ніскільки не змінили свого ставлення до сучасного режиму в Україні, як до режиму російсько-советської окупації і колоніального поневолення.

б. Під час самих зустрічей повинна бути прийнята засада цілковитої свободи як ставлення запитів прибулим з України представникам, так і цілковита свобода дискусії і висловлювання поглядів щодо сучасної дійсності в Україні. (З представлених тодішнім головою ВО М. Лівіцьким і схвалених нарадою 13 лютого 1965 р. в Нью Йорку резолюцій).

4. Значення і роля Державного Центру УНРеспубліки в екзилі

Державний Центр УНР — це не емігрантська установа. Він є еманцією тої державної системи в Україні, яка постала в наслідку Української Національної Революції, і посідає перемство від українських урядів і парламентів з років 1917—21, отже є речником і репрезентантом самостійницько-державницьких прагнень українського народу, що на Батьківщині не має змоги вільного висловлення, та протиставленням узурпаторсько-окупаційній владі в Україні у формі т. зв. УРСР.

Ліквідація державницьких форм наших провідних установ або державницьких методів нашої політики і боротьби було б кроком назад. Вона відсунула б нас у ті часи, коли самостійницько-державницька ідея була зникла в українському народі, а українська нація перестала бути нацією державною.

Я вважаю, що є певна аналогія поміж сучасною ситуацією і тим, у якому стані була українська справа у 18-му столітті. Після поразки під Полтавою на чужину вийшла мазепинсько-орликівська еміграція, яка діяла довгі роки з своїм тодішнім екзильним державним центром, екзильним урядом, на чолі з гетьманом Пилипом Орликом. В Україні ще деякий час урядували гетьмани, потім т. зв. Малорійська Колегія, на деякий час повернуто гетьманщину з Кирилом Розумовським. Та коли невдовзі по смерті Пилипа Орлика тодішня українська еміграція і її екзильний державний центр перестали діяти, тоді московські царі скасували гетьманщину, себто тодішні рештки української автономії, й обернули Україну в південні провінції російсько-царської імперії. Українська нація в другій половині 18-го століття перестала бути державною нацією, а самостійницько-державницька ідея, втративши свій ідейний осередок на еміграції, перестала існувати в українському суспільстві і на самій нашій батьківщині. Лише після проголошення новітньої нашої держави — Української Народньої Республіки — нація українська привернула свій характер державної нації.

Ми не повинні втратити раз надбаного. Якби нинішня українська еміграція ліквідувала Державний Центр УНР, чи не повторилося б те, що було у 18-му столітті, коли перестав діяти екзильний центр гетьмана Пилипа Орлика? Тоді була остаточно знищена гетьманщина; чи Москва не знищила б тепер оту фікцію української державности у формі УРСР, себто решток бодай адміністративної окремішности сучасної підсовєтської України? Я далекий від того, щоб надавати значення існуванню УРСР, яка аж ніяк не являє собою «української держави» та ще й суверенної, як це облудно запевняє совєтська пропаганда. Проте, все ж таки, існування навіть фіктивної УРСР, якою Москва підмінила справжню українську державу, не посмівши ліквідувати бодай видимости форм державної окремішности України, дає сяку-таку можливість от хоч би учасникам нинішнього руху спротиву в Україні домагатися здійснення того, що існує на папері в совєтській конституції, але чого немає в дійсності.

Роля Державного Центру УНР не припинилася, бо він є символом того, що самостійницько-державницька ідея є далі основною засадою нашої визвольної політики, а українська нація, не припиняючи у державницьких формах боротьби за відновлення своєї суверенної держави, не перестала бути державною нацією. Однак, існування і дія Державного Центру має і цілком практичне значення: це потрібне для тих, які провадять боротьбу проти окупаційного режиму в Україні, і це потрібне для української акції на міжнародньому форумі... Це, власне, існування і дія Державного Центру, екзильного уряду, саме УРЯДУ, підкреслює нашу непримиренність до чужоземної окупації і нашу непохитну вимогу відновлення суверенної української держави... Ми повинні постійно нагадувати (на міжнародньому форумі — прим. ред.) про національно-державницькі прагнення українського

народу й дбати про те, щоб українська проблема далі була проблемою міжнародною, а не зійшла лише на площину проблеми гуманітарної, прав людини і т. п. . . Власне для цього, в зносинах з чужинцями, ми повинні покликатися на факт репрезентування України екзильним Державним Центром, екзильним урядом, а не лише визвольними комітетами чи радами . . . І хоч сьогодні ми й не можемо сподіватися, щоб українська справа стала в ряді актуальних міжнародних проблем, проте ми самі не повинні зробити нічого такого, що могло б викликати у чужинців враження, ніби українці самі зняли справу відновлення своєї держави з площини міжнародних проблем. А це сталося б, якби ми ліквідували наш Державний Центр, наш екзильний уряд. (З доповіді в США і Канаді в 1967/68 рр.).

Незмінною політично-визвольною концепцією української еміграції, а зокрема Державного Центру й екзильного Уряду Української Народної Республіки . . . є відновлення суверенної і демократичної української держави — Української Народної Республіки і відокремлення від Сов. Союзу окупованих суверенних держав неросійських народів узагалі, себто відновлення цих держав . . . Осередок української самостійницької думки може існувати тільки у вільних умовах життя поза советською імперією. Якби ми такого осередку, що спирається на вільно проголошених Актах Самостійности і Соборности 22 січня 1918—19 років, не мали, то цим ми підірвали б можливості спротиву українців на Батьківщині. Тому нашим обов'язком є не тільки схоронити Державний Центр й Уряд Української Народної Республіки, як легальну репрезентацію, носія і речника справжніх прагнень українського народу і як протиставлення узурпаторсько-окупаційній владі в Україні у формі УРСР, але й постійно діяти в державницьких формах боротьби, маючи на чолі нашої визвольної акції саме Державний Центр й екзильний Уряд УНР. (Із заяви 15 червня 1969 р.).

Державний Центр і Уряд УНР в екзилі є не тільки речниками і носіями цієї ідеї (ідеї відновлення суверенности — прим. ред.). Вони намагаються своєю визвольною акцією у різних формах, зокрема на міжнародному форумі, допомагати українському народові в його невпинній боротьбі. Та без всебічної морально-політичної підтримки з боку вільних українців Державний Центр не спроможний мати більші осяги в своїй праці. Тому обов'язком української громадськості в країнах вільного світу є всебічна участь у тій акції, що її провадить Державний Центр УНР, і всебічна їй допомога. (З листа до українців Пітсбургу в січні 1970 р.).

Мусимо постаратися покласти нарешті край гуляйпільству в нашій національно-визвольній політиці і національно-визвольній акції. Мусимо постаратися давати підтримку — підтримку в людській праці і в матеріальних засобах, але в справді значних засобах, а не в грошах — не лише на будову чи організацію різних, корисних звичайно,

інституцій чи фундацій, але також на працю, на визвольну акцію репрезентанта тої ідеї, за яку, на моє переконання, борються наші патріоти в Україні, себто дати таку підтримку на працю Державного Центру Української Народньої Республіки. (Пром. на З'їзді емігр. УНР в серпні 1968 р.).

5. Про Соборність українських земель

Проголошений 50 років тому Акт Соборности має величне символічне значення для українського народу. Ним стверджувалося щонайменше духове поєднання східної і західної вітки українського народу, що були століттями від себе відірвані і жили в зовсім відмінних умовах і обставинах — отже стверджувалося духову єдність української нації. Актом Соборности стверджувалося також природне прагнення кожного народу об'єднати всіх своїх синів і дочок в єдину вільну державну одиницю. Це прагнення, що виявило себе в часи визвольної боротьби років 1917—21, а пізніше в революційному рухові спротиву на всіх українських землях, вже ніколи не зникне і буде служити дороговказом і для нинішнього, і для наступних поколінь українців.

Ідеал Соборности нездійснений до сьогодні. Нині існуюча на українській території Українська Радянська Соціалістична Республіка — це ніяка українська суверенна держава і ніяка соборна Україна. Советська пропаганда твердить про «воз'єднання» українських земель у межах УРСР після другої світової війни, підмінюючи, на її погляд, «буржуазно-націоналістичний» термін соборність «воз'єднанням». Але таке «воз'єднання» справді не має нічого спільного з соборністю, якої прагнули і прагнуть українці.

Українці прагнули соборности, злуки всіх своїх земель у єдиній вільній і суверенній державі. Сьогодні українські землі перебувають в одній «соборній неволі», в «соборній тюрмі», що нею є нинішній окупаційний советський режим в Україні. Але навіть до тої «соборної тюрми» входять далеко не всі українські землі. (З промови на урочистому засіданні органів ДЦ УНР 22 січня 1969 р.).

6. Відношення до релігійно-церковних справ

Я дуже вдячний Передсоборній Комісії і зокрема Його Високопреосвященству Архiepіскопoві Мстиславу за запрошення мене до участі в цьому Освяченому Надзвичайному Соборі Української Автокефальної Православної Церкви. Це дає мені можливість ще раз практично виконати один з моїх найголовніших обов'язків. Оскільки я, як президент УНР в екзилі, маю репрезентувати ідею відновлення незалежної української державности, то моїм обов'язком є постійно

підкреслювати величезну вагу, що її Державний Центр УНР прив'язує до справ церковних і до дії Українських Церков...

Я хочу підкреслити взаємну пов'язаність поміж Церквою і Державою. Сильна Церква забезпечує існування сильної Держави і навпаки: в сильній Державі діє сильна Церква.

Українська Православна Церква була впродовж століть осередком і джерелом не тільки науки й культури, але й державно-творчої та національної думки й чину...

... В Україні немає тепер УАПЦ. Отже її організація і ієрархічне завершення у формі українського православного Патріархату, як про це думав зокрема Симон Петлюра, чекають ще на своє здійснення. На майбутнє повинна зобов'язувати засада взаємної співдії поміж Церквою і Державою. І ця співдія повинна здійснюватися вже тепер, на чужині. Бо ж і наша Церква і наш Державний Центр можуть тепер діяти лише на чужині. Цієї співдії прагне Державний Центр Української Народньої Республіки, як наша екзильна державна репрезентація. (З привітального слова на Соборі УАПЦ у вересні 1969 р. в Мюнхені).

Вважаючи, що поміж українцями-православними і українцями-католиками повинні встановитися відносини, оперті на взаємній толеранції, — треба вживати впливу, щоб обидві сторони уникали висування різних питань таким способом, який викликав би подражнення другої сторони. (З резолюцій, схвалених нарадою 13 лютого 1965 р. в Нью Йорку).

7. Відношення до українського вояцтва

... Славні чини Українського Війська створили новітню легенду збройної боротьби за волю і незалежність Батьківщини. В боях під київським Арсеналом, під Крутами, під Мотовилівкою, під Львовом, у Чортківському наступі, в Проскурівсько-Кам'янецькому наступі першої половини 1919 року, в спільному наступі об'єднаних українських Армій на Київ у другій половині 1919 р., в славному 1-му Зимовому Поході Армії УНР, в операціях під Замостям, у 2-му Зимовому Поході 1921 року, що закінчився трагедією під Базаром, і в інших численних боях і операціях — героїчне українське Вояцтво, проливаючи кров і жертвуючи життям за волю України, не тільки створило незабутні збройні традиції, не тільки вкрило себе невмирущою славою, але й передало наступним поколінням українського народу невідкличний імператив збройної боротьби за волю і незалежність української держави. За їх прикладом діяли українські повстанці під московсько-більшовицькою окупацією в 20-их роках, а пізніше — під час другої світової війни — українські повстанці й інші військові формації.

Ці традиції Українського Війська будуть служити надхненням для Вояцтва майбутніх Українських Збройних Сил. Бо якщо ми твердо віримо в майбутнє визволення українського народу й відновлення його народоправної держави, так само мусимо вірити і в майбутнє відродження Українських Збройних Сил, що будуть стояти на сторожі прав і непорушності цієї держави.

В п'ятидесятиліття постанови Українських Збройних Сил пересилаємо від імені Державного Центру Української Народньої Республіки в екзилі наш гарячий привіт українському Вояцтву, де б воно не перебувало... (Далі йдуть окремі привіти для різних українських Армій та окремих формацій — прим. ред.) ... І, врешті, пересилаємо наш привіт Воякам-Українцям, які змушені тепер перебувати в чужому і ворожому війську Советського Союзу, але які — твердо віримо в це — коли настане слухна пора, підуть у лави борців за вільну Україну і стануть фундаментом для майбутньої відбудови Збройних Сил відновленої суверенної української держави — Української Народньої Республіки. (Із звернення до Українського Вояцтва з дня 16-го серпня 1967 р.).

8. Духова Українська Держава в Діяспорі

Після відбуття СКВУ черговим завданням українства у вільному світі є праця над остаточним упорядкуванням свого життя в діяспорі, що мало б здійснитися у формі Духової Української Держави в Діяспорі. Це завдання налегке, але воно здійсненне, якщо наші провідні чинники здолають змобілізувати до нього хоч частину отих двох мільйонів українців, що живуть у діяспорі, у різних країнах вільного світу...

Якщо наш народ на батьківщині перебуває у підневільному стані і не може вільно розвивати свого національного життя, то на чужині повинні існувати — скоординовані відповідними центральними установами — вільні українські Церкви, вільна наука, вільне шкільництво і виховання молоді, вільне мистецтво, вільна література, вільні господарські інституції, а також і, може, насамперед, вільна й незфальшована політично-державна репрезентація справжніх прагнень українського народу.

Це все разом мало б складатися на зміст Духової Української Держави в Діяспорі — під тою, звичайно, умовою, що українці були б її громадянами не формально, але тільки морально, саме духово. Але здійснення ідеї створення цієї духової держави вимагає існування поруч сектору громадсько-суспільного, очоленого нині Секретаріатом СКВУ, сектору політичного, я сказав би, політично-державного. А існування цього сектору — немислиме без його очолення українським екзильним урядом, Державним Центром Української Народньої Рес-

публіки... Це необхідно, якщо ця духова держава має бути пов'язана з Україною і з визвольними прямованнями українського народу, а не існувати сама для себе, відірваною від українського материка. (З доповіді в США і Канаді в 1967/68 рр.).

9. Справа завершення консолідації українських політичних сил

Ми кличемо до повної консолідації довкола Державного Центру, екзильного уряду Української Народньої Республіки. Чому Державний Центр і уряд, власне, Української Народньої Республіки? Не тому, що ми хочемо накинати нашу ідею і нашу установу, а тим більше нас персонально (бо ж особи можуть мінятися і вони, справді, міняються) тим, які не входять до Української Національної Ради, як до передпарламенту в складі Державного Центру УНР в екзилі. А тільки тому, що це було б в інтересах загальноукраїнської визвольної справи. Ми підходимо до цього об'єктивно і хотіли б, щоб нас усі зрозуміли.

Українська Народня Республіка — це остання форма української суверенної держави, що існувала на власній території. Коли ми чуємо, що в Україні 25 грудня святкують річницю створення т. зв. Української Радянської Соціалістичної Республіки, то ми всі слушно стверджуємо, що УРСР — це жадна українська держава, а лише форма чужої окупації України. Але що ми можемо протиставити УРСР (Українській Радянській Соціалістичній Республіці)? Тільки УНР (Українську Народню Республіку), яка реально, з волі українського народу, існувала в Україні.

В часі нашої визвольної боротьби впродовж останніх 50 років було багато геройських і славних проявів українського патріотизму, зафіксованих в окремих актах чи в створенні тих чи тих українських установ. До всього цього треба віднестися з повною пошаною. Однак, щоб знайти здоровий компроміс, на підставі якого може здійснитися завершення консолідації, наші партнери повинні признати, що всі згадані прояви й акти це, хай героїчні і славні, але тільки епізоди, що не були сконкретизованими у відповідних державних формах. Я не хочу, боронь Боже, нікого уразити. Але ж зовсім об'єктивно беручи, не можна вважати рівнозначними недовготривалі або творені в умовах підпілля установи, з одного боку, й реально існувавшу Українську Народню Республіку, з другого.

Українська Народня Республіка була проголошена українським парламентом у Києві і підтверджена другим з черги українським парламентом, який проголосив також злуку, Соборність українських земель. Ці Акти 22 січня 1918 і 1919 років були наслідком незаперечного народнього волевиявлення. Уряди УНР урядували славно і явно в Києві або в інших містах України. Регулярне військо УНР три роки боролось на території України проти всіх тодішніх ворогів України. УНР,

як суверенна держава, була визнана багатьма чужими державами. Амбасади або дипломатичні місії УНР були в столицях майже всіх держав світу.

Кажуть, що за доби УНР було багато недоліків. Можливо! А чи все було в повному порядку за часів наших славних гетьманів Хмельницького чи Мазепи, яких ми шануємо і на яких покликаємося в нашій національній пропаганді? Отже, добре чи зле було за доби Української Народньої Республіки... (на всі закиди можна так само легко відповісти, як і їх ставити), проте, це є те єдине, що ми можемо протиставити накинутій Москвою УРСР і на що ми можемо покликатися в нашій державно-визвольній праці. І тому ми кличемо до завершення консолідації довкола Державного Центру Української Народньої Республіки в екзилі. (З доповіді в США і Канаді в 1967/68 рр.).

10. Ставлення до СКВУ й інших громадсько-суспільних централь

Я хочу пригадати, що ще в 1957 році Виконавчий Орган УНРади закликав відбути СКВУ в сорокліття проголошення суверенності Української Народньої Республіки. Коли ця ідея почала доходити до свого здійснення не в сорокліття, а бодай в п'ятдесятиліття, то ми дали їй нашу підтримку. Відбуття СКВУ означало якщо не здійснення, то принаймні спробу активізації українства у вільному світі й координації його праці в різних ділянках. Це безумовно принесло б користь українській національній справі в цілому. Отже, Державний Центр мусить підтримувати кожне починання яке може вийти на добро української справи, і брати в ньому участь... Оскільки ми діємо, як Державний Центр, український уряд — хай і в екзилі, то ми мусимо ставитися позитивно до всіх українських громадян, ставитися, власне, по державницьки — не зважаючи на те, чи вони нас «визнають». І така наша постава раніше чи пізніше повинна doprowadити до того, що нас, як репрезентацію державницьких прагнень українського народу, «визнають» усі українські патріоти доброї волі...

Якби СКВУ промовчав добу УНР або факт існування в екзилі українського уряду, то це було б великою шкодою для української визвольної справи... Якби нас не було на СКВУ, то наші прихильники, що масово прибули на Конгрес з далеких країн, не мали б можливості почути деклярацій представників Державного Центру, а ми не мали б спроможности ствердити факт прихильного наставлення до Державного Центру представників великої частини українського громадянства у вільному світі... (З доповіді в США і Канаді в 1967/68 рр.).

На мою думку, досягти єдності, а значить і ефективности в своїй діяльності, УККА (Український Конгресовий Комітет Америки — прим. ред.) зможе шляхом прийняття до уваги домагань різних укра-

їнських організацій в США в площині організаційно-репрезентативній, статутарній і методів роботи — з дотриманням засади повної рівноправності всіх національних складників української громади на терені США... Конгрес УККА, не взажаючи на різниці щодо вужчих політичних переконань його учасників, повинен би ствердити своє позитивне ставлення до Державного Центру Української Народньої Республіки в екзилі, як до Установи, що виводить себе з Актів 22 січня 1918 і 1919 років і є речником самостійницько-державницьких прагнень українського народу та протиставленням зняряддю окупаційної московської влади в Україні в формі т. зв. уряду УРСР. (З оголошеного на Конгресі УККА привітання в листопаді 1969 р.).

11. Політика коекзистенції Заходу супроти СССР

Я не раз твердив у своїх публічних виступах, що політика коекзистенції Заходу супроти СССР є для нас несприятлива. І мені на це дехто відповідав, що, може, й так, але, мовляв, політика коекзистенції — це реалітет, якого ми перебороти не можемо, а тому треба з ним рахуватися.

Ну, звичайно, так, бо ж, як кажуть, з мотиною на сонце не полізеш. Ми мусимо з такою політикою рахуватися і, в її умовах, намагатися все ж таки здобути для нашої справи те, що можна. Але це не значить, що ми мали б уважати таку політику за позитивну для нас, як це дехто твердив. Дехто доходив навіть до таких висновків, що якраз в умовах політики коекзистенції можливий процес демократизації в Сов. Союзі і що ця політика сприяє таким рухам, що їх очолюють Чорноволи і Дзюби.

Я вважаю, що це фатальна помилка. Як на глум для всіх пророкувань про демократизацію, «демократизований» Сов. Союз окупував Чехо-Словаччину. І невжеж можна припустити, що Дзюба чи Караванський почали протестувати проти режиму після того, як послушали музики якогось американського джазового ансамблю або подивилися на якийсь західноєвропейський цирк, що приїхав до СССР?!!! Ні, вони розпочали спротив режимові не під впливом культобмінів чи чогось подібного, а під впливом жажливої советської дійности і під впливом наростаючого всенароднього протесту проти советського режиму.

Навпаки, я вважаю, що політика коекзистенції Заходу — не в розумінні уникнення війни, та ще й атомової, а в розумінні наближення, приязні, порозуміння з Сов. Союзом, з його імперіалізмом, колоніалізмом і визиском народніх мас — пригноблююче ділала на поневолені народи. (З промови на З'їзді емігр. в серпні 1968 р.).

Політику коекзистенції Заходу супроти СССР ми не можемо вважати для нас за корисну: ця політика, якщо вона доведе до згаданого

наближення, означатиме гарантію з боку Заходу для нинішнього «статус кво» і для «недоторканості» території ССРСР, себто погодження з увічненням перебування України на становищі колонії Москви. (Із заяви 15 червня 1969 р.).

12. Відношення до інших поневолених Москвою народів і до росіян

В нашій визвольній акції ми повинні солідаризуватися з іншими поневоленими неросійськими народами, творячи з ними єдиний фронт свободи. Ми повинні шукати солідарності також з росіянами, оскільки серед них є групи, які не тільки провадять антирежимну акцію, але й виступають в обороні всіх поневолених народів та визнають за неросійськими народами ССРСР право на відновлення їх суверенних держав. Як відомо, така група серед росіян є на еміграції (мова тут про т. зв. Кронштадтську групу, з якою нав'язав контакт особисто през. Лівіцький — прим. ред.), а можна думати, що подібні групи є і в ССРСР. (Оголошення на Заході програми Демократичного Руху ССРСР підтверджує висловлену думку — прим. ред.)... Якщо тепер Москва... опинившись у тяжкій ситуації наслідком посилення конфлікту з Китаєм, ... мобілізує громадську думку всіх народів Сов. Союзу в напрямку оборони «великої спільної батьківщини», то на це треба відповісти так: Ми проти воєнних конфліктів, бо вбачаємо в них небезпеку страшної катастрофи для всього людства. Але якщо своєю агресивно-імперіялістичною політикою Москва спровокує війну, то поневолені нею народи — в першу чергу український народ — не будуть захищати єдність імперії, колоніально-тоталітарний режим у ній та окупаційну владу на своїх територіях. (Із заяви 15 червня 1969 р.).

13. Перспективи майбутнього

Ми мусимо усвідомити собі, що Чорноволи і Дзюби переможуть не в наслідок «демократизації» режиму в Сов. Союзі і комуністичного проводу, бо така демократизація не можлива, а в наслідок боротьби проти цього режиму, який нездібний демократизуватися, але може все більше і більше слабшати — аж прийде до його цілковитого упадку. І коли ми це усвідомимо, тоді ми зможемо дати справді мудру й обережну, але ефективну допомогу тим, які перебувають на батьківщині. (З промови на З'їзді емігр. в серпні 1968 р.).

Якщо мені поставлять питання: як довго має діяти той організм, що я називаю Духовою Українською Державою в Діаспорі, і, зокрема, як довго має діяти Державний Центр УНРеспубліки в екзилі? — то на це відповідь може бути одна: так довго, доки наша мета не здійсниться, доки в Україні не буде відновлена наша справді суверенна і народоправна держава. (З доповіді в США і Канаді в 1967/68 рр.).

Ми повинні невтомно працювати і збільшувати наші зусилля. Це відноситься не тільки до Державного Центру: треба активізувати оті півтора мільйони українців, які перебувають у західному світі. Цим ми, може, спричинимось до наближення того часу, коли постане Вільна Україна. І тоді не десятки років, а менше, доведеться існувати Державному Центрові і Національній Раді на чужині.

Я закликаю твердо вірити, що мета українського народу здійсниться. Зробімо ж все від нас залежне, щоб вона здійснилася якнайшвидше! Хай живе майбутня вільна Українська Народня Республіка! (З промови на 6-сй сесії УНРади в березні 1967 р.).

З В Е Р Н Е Н Н Я

ГОЛОВИ ВИКОНАВЧОГО ОРГАНУ УНРАДИ
СПИРИДОНА ДОВГАЛЯ ДО УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ
З НАГОДИ РОКОВИН 22 СІЧНЯ 1918—1919 РР.

«Українки й українці на Батьківщині та в чужині!

З волі українського народу та непримушеного його бажання — 22 січня 1918 року Українська Центральна Рада проголосила своїм IV-им Універсалом незалежність і самостійність Української Народньої Республіки, а рік пізніше, 22 січня 1919 року — Всеукраїнський Трудовий Конгрес проголосив соборність усіх українських земель в одній Українській Народній Республіці. Ці вікопомні акти здійснили політичні ідеали українського народу, який безупину боровся за них впродовж своєї тисячолітньої історії.

Ці акти збудили окрадену Україну в огні революції і нескінченій Світової війни, яка точилася на західніх кордонах, а вся територія нашої Батьківщини становила запілля тієї війни, де була розташована мільйонна російська армія. В умовах фактичної ворожої окупації цілої території України почалося будівництво молоді демократичної держави, яка у спадщину від московських царів одержала повну руїну і озброєні загони ворожого війська, що насилувало й грабувало неозброєне населення України.

З усіх боків молода українська республіка була оточена ворожими державами. Згадати б тільки: Росія монархічна й большевицька з Півночі і Сходу; десанти об'єднаних держав Європи — з Півдня; із Заходу — нова імперіялістична Польща, яка одержувала необмежену і всебічну підтримку від держав Антанти. Польське військо одержало модерну механізовану зброю від Франції і провадило наступ на Західну Україну, яку героїчно боронила на широких фронтах об'єднана українська армія. Несила була встояти перед новітньою технікою і політичною, господарською та мілітарною перевагою західних держав,

які фактично стали по стороні імперіялістичної Польщі і допомагали їй pobорювати молоду армію Української Народньої Республіки, що не мала ані новітньої зброї, ані медикаментів, щоби гоїти рани відважних українських бійців.

І в таких нечувано важких внутрішніх і зовнішніх обставинах Українська Народня Республіка проіснувала чотири роки, спираючись на збройну силу своєї Армії та на всебічну підтримку українського населення, яке віддавало всі ресурси країни, щоб оборонити незалежність молодого демократичного республіки.

Але кількарізний фронтовий наступ московського большевицького війська та диверсії т. зв. червоних партизан у глибокім запіллі численних фронтів дали свої згубні наслідки: наприкінці 1920 року армія російської большевицької держави окупувала майже всю територію України й настановила свою диктаторську владу. Терором і масовими вбивствами були знищені всі демократичні свободи, що були встановлені законами демократичної Української Народньої Республіки.

В листопаді 1920 року, коли збройні загони московського большевицького війська наближалися до західних кордонів України, Армія Української Народньої Республіки боронила кожний метр своєї рідної землі, але змушена була відступати перед наступом переважних сил ворога. Тоді законний Уряд Української Народньої Республіки, на чолі з Директорією, головне командування Армії УНР, адміністративний апарат демократичної України, репрезентанти українських політичних партій, їхні Центральні Комітети, полишили територію України й пішли на чужину, щоб звідти продовжувати боротьбу за незалежність Української Народньої Республіки.

Чимало подій відбулося за цей час у світі й на Батьківщині, але московський окупаційний режим з його диктатурою компартії кривавим терором шаліє та далі поневолює Україну. Комуністична Москва настановила над Україною свою експозитуру, своє диктаторське намісництво, що його назвала «урядом УРСР», але цей т. зв. «уряд» позбавлений всяких прав і не діє самостійно навіть у колі місцевих справ, бо всім керують і диктують московські емісари та наглядчі. Непокірних українських громадян, які насмілюються критикувати свавільні дії тих наглядчів, терором і розбоєм нівечать, убивають, запроторюють до в'язниць і концентраційних таборів, де гине цвіт української нації — її вчені, письменники, мистці, винахідники... В нашій Батьківщині шаліє денаціоналізація, московський окупант насильно й примусово запроваджує російську мову в шкільництві, у літературі, в науці, в побуті та піддає кпинам і нарузі українську культуру, мову та народні звичаї, а книжкові сховища й бібліотеки нищить пожежею. Хто протестує проти насильства окупанта, того запроторюють до в'язниць чи концентраційних таборів, звідки наші церковні, наукові й культурні діячі повертаються каліками або й зовсім не повертаються.

Щоб прикрити своє самозванство, комуністична партія іноді влаштовує т. зв. вибори. Такі вибори розраховані на обман і шахрайство свого населення та світових демократичних держав, де диктаторські режими не в моді, де дивляться на них, як на звичайне насильство груп партійних змовників, які способом обману й збройних переворотів досягають влади, а потім терористичними методами панують над неозброєним населенням. То комуністи видумали т. зв. советські вибори, в яких верхівка комуністичної партії, звичайно Політбюро, призначає своїх вірних членів на кандидатів до керівних органів і примушує населення за них голосувати. Ці кпини над демократичними принципами дуже добре розуміє населення підсоветських країн, але комуністи розраховують на довіру західних демократій, які часто сприймають повідомлення механічно, не вдумуючись у зміст таких виборів та не припускаючи, що державна влада якоїсь країни може допустити і сама вживати таке шахрайство.

Отже вся влада в СССР і в тім в Україні є самозванна, її населення не обирає, а призначає для всіх т. зв. республік комуністична Москва, конкретно Політбюро КПСС. І для УРСР призначає Москва свою експозитуру, своє намісництво, складене з покірних росіян і слухняних українців. Ця експозитура не є ніяким урядом нашого народу, це покірне знаряддя Політбюра КПСС.

Справжнім і законним Урядом України є Державний Центр Української Народньої Республіки, який перебуває на чужині й іменем якого я звертаюся до Вас, мої дорогі земляки й землячки. Цей Державний Центр перебрав уповноваження від Української Центральної Ради й Всеукраїнського Трудового Конгресу та від Директорії УНР і під його ідейним проводом український народ на Батьківщині і в чужині бореться за віднову Української Народньої Республіки як народоправної держави, яка буде існувати з волі українського народу, коли український народ буде сам собою керувати й обере для того всі органи своєї національної влади.

Вступаючи в друге п'ятдесятиріччя свого існування, Державний Центр Української Народньої Республіки повідомляє населення України, що він розпочав перед Об'єднаними Націями акцію про визнання його як законної зверхньої репрезентації України, покликаючись на те, що цей уряд був створений демократичними виборами, а не призначенням із чужини, як це сталося з теперішнім урядом УРСР.

Державний Центр Української Народньої Республіки закликає населення України до витривалості та висловлює надію і свою глибоку віру в перемогу ідеї демократії і відновлення вільної і незалежної та народоправної української республіки. Хай живе Українська Народня Республіка!» (Це звернення було передане 22 січня 69 р. через радіо в Україну).

Спиридон Довгаль
Голова Виконавчого Органу УНРади

Акція УНР в екзилі в Об'єднаних Націях

В період від часу сформування нового ВО в червні 1969 року, головна увага ресорту зак. справ була присвячена акції на форумі Об'єднаних Націй, в рамках якої висунено питання про прийняття Уряду УНР в екзилі до цієї міжнародної Організації, як єдиного законного представника і речника справжніх національно-державницьких прагнень українського народу.

Керманіч ресорту зак. справ почав підготовляти цю акцію вже в першій половині 1969 року, досліджуючи, за допомогою міжнародних зв'язків, можливості і процедуру здійснення задуманих заходів. В прелімінарній, підготовчій фазі, акція мусіла, зрозуміло, провадитися секретно, бо виявлення її могло б завдати їй шкоди.

З датою 20 липня 1969 року було вислане генеральному секретареві ОН У Тантові регулярне подання про прийняття до Організації. Прохання складалося з: 1. формальної заяви, якою Уряд УНР в екзилі приймає зобов'язання, що містяться в Хартії Об'єднаних Націй і яку підписали Президент УНР в екзилі, Прем'єр, Міністр зак. справ і Голова УНРади, як екзильного передпарляменту; 2. окремого офіційного листа до У Танта, в якому висловлено бажання Уряду УНР в екзилі пред'явити прохання про прийняття до ОН і подано уточнення щодо прикладених до подання документів; 3. довідкової записки про Уряд УНР в екзилі і про незалежну українську державу — Українську Народню Республіку в 1917—20 роках.

З датою 11 серпня 1969 року правний дорадник генерального секретаріату, з доручення У Танта, надіслав відповідь, в якій, не заперечуючи права Уряду УНР в екзилі домагатися членства в ОН, відзначає, що до ООН належить, як первісний член, Українська Радянська Соціалістична Республіка та що вірчі грамоти уряду, який репрезентує УРСР в Організації від початку її заснування, не були дотепер заперечені жодним вирішним органом ОН. (Відомо, що вирішними органами ОН є Генеральна Асамблея і Рада Безпеки).

У зв'язку з цією відповіддю керманіч ресорту зак. справ вислав, з датою 10 жовтня 1969 року, генеральному секретареві У Тантові вербальну ноту, якою, в імені Уряду УНР в екзилі, заперечує будьяку законність УРСР, що була створена большевицькою Росією силою зброї, і її номінально федеративних зв'язків з Росією в конституційних рамках СРСР, що також були накинені силою.

Крім того нота визначає не з а к о н н и м и всі угоди, що їх уклала УРСР з центральним московським урядом і з іншими урядами на користь російських імперіяльних інтересів, і врешті заявляє, що у випадку, якби Радянський Союз з будьякого мотиву викликав зброй-

ний конфлікт з одною або з більшим числом держав, український народ, не будучи спроможним вільно виявити свою думку й волю, має уважатися непричетним до самого конфлікту і до наслідків, які з нього виникнули б.

Копії ноти були вислані головам постійних місій при ОН близько 90 держав.

Ціль вербальної ноти, між іншим, була — звернути увагу Об'єднаних Націй і урядів держав вільного світу на справедливую вимогу не вважати український народ співвідповідальним за акти агресії вже довершені або такі, що могли б бути dokonані Москвою в майбутньому проти інших націй, акти, до яких радянський уряд формально приєднав би УРСР. Беручи до уваги також сучасне загострення конфлікту між Москвою і Пекіном, треба заздалегідь відмежувати український народ від будьякої відповідальності на випадок, якби СРСР напав на комуністичний Китай.

На тему акції керманич ресорту зак. справ провів розмови з дипломатичними представниками понад п'ятдесяти держав європейського, американського, африканського і азійського континентів, які взагалі прихильно оцінили її, відзначивши при тому, що вперше за п'ятдесят років російсько-комуністичного панування екзильний уряд домагається визнання Об'єднаними Націями права репрезентувати поневолений чужою окупаційною державою народ. Жоден з чужинних дипломатів і політиків не заперечив правильності, доцільності і законності заходів Уряду УНР в екзилі. Навпаки, акція в ОН викликала значне зацікавлення у чужинецьких політичних, дипломатичних і журналістичних колах.

Треба відзначити квалітативну правну і політичну різницю між Урядом УНР в екзилі та екзильними урядами деяких західних країн, наприклад — грецьким і еспанським. Уряд УНР в екзилі вважається законним представником народу, державну суверенність якого знищила збройною силою чужа ворожа потуга, тоді як екзильні уряди еспанський і грецький виникли внаслідок унутрішніх змін режиму. Уряд УНР в екзилі очолює визвольну боротьбу проти чужоземної окупації за відновлення самостійної, демократичної української держави, тоді як екзильні уряди еспанський і грецький борються за усунення сучасних режимів в їхніх країнах та за встановлення демократичного ладу. Визвольна боротьба, яку провадить Уряд УНР в екзилі, змагає до зміни сучасних міждержавних і міжнаціональних відносин на Сході Європи і на всій території СРСР, тимчасом як дія екзильних урядів Еспанії й Греції скерована на зміну внутрішньо-політичного ладу в цих країнах. Справа визволення України має неодмінно і міжнародний характер, тимто вона мусітиме стати міжнародньою проблемою, в той час як зміна теперішніх режимів в Еспанії й Греції є внутрішньою справою еспанського і грецького народів, дарма що опо-

зиційні політичні сили в цих країнах можуть користуватися співчуттям і підтримкою зовнішніх чинників.

Уряд УНР в екзилі має законне виправдання домагатися членства в ОН, бо він одержав повноваження від вільно обраних закондатних органів незалежної, суверенної й соборної української держави — Української Народньої Республіки, що була проголошена IV Універсалом Центральної Ради і Актом соборности 22 січня 1918 і 1919 років, і дотепер не передав цих повноважень жодному іншому вільно обраному українському національному урядові.

Українську Народню Республіку окупувала і знищила большевицька Росія, створивши на її місці фіктивну українську державу у формі Української Радянської Соціалістичної Республіки і насильно включивши її в СРСР, що був заснований волею Москви на підставі так зв. союзного договору з 31 грудня 1922 року. Цим договором центральному урядові в Москві підпорядковано було практично всі ділянки закордонної і внутрішньої політики «союзних» республік: представництво в міжнародних взаєминах, зміна кордонів, оголошення війни і заключення миру, ратифікація міжнародних договорів, встановлення системи внутрішньої й зовнішньої торгівлі, встановлення принципів і загального плану народнього господарства, встановлення організації основ збройних сил, затвердження єдиного державного бюджету СРСР, встановлення монетної, фінансової і кредитної системи, а також системи союзних, республіканських і місцевих податків і т.д. і т.д.

Від моменту окупації в Україні не відбулися більше вільні політичні вибори і відтоді український народ не мав змоги свobodно виявити свою волю стосовно внутрішньо-політичної організації і міжнародного статусу країни.

Домагаючися для себе репрезентації в ОН, Уряд УНР в екзилі має посылатися головним чином на два державно-творчі акти, якими була встановлена державна суверенність і соборність України, — IV Універсал Центральної Ради з 22 січня 1918 і Акт соборности з 22 січня 1919 року — і які були свobodним виявом національно-державницьких прагнень українського народу, заперечуючи водночас будь-яку правно-політичну дійсність УРСР і її конституції та її номінально «федеративного» статусу в рамках СРСР, бо вони були накинуті українському народові зовнішнього окупаційною силою — большевицькою Росією.

Міжнародні політичні кола знають, що УРСР не є суверенною державою зокрема делегації держав світу в ОН можуть констатувати це на підставі несуверенної дії представництва УРСР, яке є слухняним знаряддям у руках всесоюзної делегації. В світі відомо, що УРСР і всі інші неросійські так звані союзні республіки фактично перебувають на становищі колоній Москви та що вони мають менше авто-

номних прав як органи обласного самоврядування в будь якій демократичній державі Заходу.

Зрозуміло, що заходам Уряду УНР в екзилі в ОН суперечить теорія, штучними правничими аргументами обґрунтована, що УРСР є продовженням і спадкоємцем УНР. Раз приймається таку теорію, тоді муситься бути послідовними і, як логічний висновок з цього, відмовитися від визвольної боротьби за державне усамостійнення України, а, визнаючи сучасний юридичний статус УРСР, в кращому випадку змагатися лише за здобуття більших національних прав в її внутрішній самоуправі та більшій автономії в рамках конституційної системи СРСР. Це федералістична програма, яку відкидають українські державники самостійники на еміграції і українські патріоти на Батьківщині. Її напевно відкидає велика більшість — національно свідомо частина — нашого народу в Україні.

Неприйнятною, зі становища української національно-визвольної політики, є також теза «перетворення УРСР в УНР». Ця теза не має реальної перспективи для свого здійснення. Ставлення її означало б покладати надії на еволюцію режиму в СРСР в напрямі справжньої лібералізації й демократизації, значило б вірити, що в процесі цієї еволюції, за одночасної лібералізації і конституційної структури СРСР, Україна могла б здобути вищий рівень автономії — статут сателіта — і врешті «перетворилася б» в УНР. Таке теоретизування позбавлене всякого реалізму. Політичні концепції не можна ґрунтувати на ілюзіях, а на реальній оцінці ситуації і на реальних даних.

Большевицька керівна верства не допустить лібералізації, бо усвідомлює, що вона doprowadила б до небезпечного послаблення режиму і, в кінцевому результаті, до упадку радянської системи і імперії.

Україна відзискає свою державну незалежність внаслідок розкладу російсько-большевицької імперії, яка падатиме під ударами революцій, що вибухатимуть в країнах Східної Європи і на територіях СРСР. Революція — це неминуха реакція на нестерпну ситуацію національних утисків, соціального й економічного визиску, поліційно-партійного терору, яких зазнають поневолені Москвою народи. В аналогічних історичних ситуаціях революція була завжди їх природним виходом.

Це будуть національні, антиімперські революції за державне усамостійнення поневолених народів, і одночасно соціальні за усунення невідлижницького тоталітарного радянсько-комуністичного ладу.

В моменті падіння СРСР, цієї антиісторичної державної будови, відбудеться відновлення суверенної, соборної і демократичної української держави — Української Народньої Республіки, в розумінні її юридично-політичної суверенності (питання соціально-економічного ладу і навіть пізнішого державно-політичного устрою української

самостійної держави український народ вирішить через свої законодавні органи).

Зрозуміло, що відновлення державної суверенності України станеться з одночасним скасуванням УРСР, як фікції нібито української держави, твореної російсько-більшевицьким окупантом для обману українського народу і зовнішнього світу та виключно в своїх імперіальних інтересах, і зірванням формально федеративного зв'язку України з СРСР. Отже йтиметься не про «перетворення УРСР в УНР», а про анулювання УРСР і про відновлення УНР.

Головні стратегічні лінії української визвольної боротьби і українська національно-визвольна концепція не змінилися, бо не змінилася і не може змінитися мета, якої прагне і за яку бореться український народ: відновлення державної суверенності України. Залишитися вірними цій меті, не розгубитися, встояти на правильних національно-визвольних позиціях, з чого глузують деякі емігрантські «реалісти», — це імператив для українських самостійників.

Стосовно акції Уряду УНР в екзилі в ОН, слід ще відзначити її методологічний аспект. Ця акція висунула українську визвольну справу в світових масштабах, перед урядами десятків держав світу, з якими відповідними дипломатичними каналами нав'язано зв'язок. Вона є намаганням висунути українську проблему як проблему міжнародню. Цією акцією ми приневолити генеральний секретаріат ОН розглянути домагання Уряду УНР в екзилі і дати офіційну відповідь. Ми поставили перед ОН і урядами багатьох держав світу нову проблему: визнання екзильних урядів, як законних представників і речників справжніх національних прагнень їхніх поневолених народів, створивши прецедент для аналогічної акції екзильних урядів інших неросійських народів СРСР, що мали свої самостійні держави.

Акція Уряду УНР в екзилі в ОН являє собою нову методу і форму української зовнішньополітичної діяльності на відміну від традиційної інформативно-пропагандивної (висилання меморіалів міжнароднім чинникам, прилюдні маніфестації, зв'язок з чужинною пресою тощо), якої також не можна занедбувати. Вона є властивою політично-дипломатичною акцією, яка намагається конкретно включити українську визвольну справу в міжнародню політику.

Акція Уряду УНР в ОН — нелегка справа. Вона вимагає великого й тривалого зусилля, постійних ініціатив, ідей і засобів. Акція перебуває лише в початковій фазі, але вже дала конкретні результати для української визвольної справи. Як у початковій, так і в дальших стадіях розвитку її треба буде подолати чимало труднощів. Найближча ціль, до якої скеровані зусилля ресорту зак. справ, — це добитися того, щоб домагання Уряду в екзилі розглядали вирішні органи ОН.

До сучасної ситуації в Україні

Найхарактеристичнішою прикметою сучасної ситуації в Україні слід уважати той психологічний злам, що заіснував серед молодого покоління. Тоді, як старша генерація у своїй переважачій більшості ще й дотепер не може позбутися кошмару сталінщини й далі живе у страху перед, здавалось би, всемогучою советською системою, що приводить до її пасивності й застосовування опортуністичної тактики, з одного боку говорити одне, заявляти свою лояльність до режиму, а з другого боку думати що інше, — то молода генерація, зокрема її провідні кадри відважно ставлять чоло режимові, відкрито говорять те, що думають, не бояться ні переслідувань ні насильницького тиску. У зв'язку з цим постав також і характеристичний розрив між старшою і молодшою генерацією. До великого числа старших діячів культури і взагалі представників старшого покоління молодша генерація ставиться зневажливо власне за те, що потуряють режимові, не відважуються за малими виїмками, крокувати нога в ногу з молоддю. Це зневажливе ставлення ми зустрічаємо в писаннях молодих українських активістів. Зокрема яскраво в цій справі висловив свої думки Василь Симоненко у формі поетичного памфлету.

Цілком сміло можна сказати, що молода генерація в Україні, хоче, як це яскраво відзначив Андрій Амальрик, бути вільною і є вільною в тому сенсі, що з цілою відвертістю тоталітарному натискові протиставить ідеї свободи і з цих позицій переводить нищівну критику та аналізу цілої советської системи, не турбуючись про те, що скаже «всемогутне» КГБ і не тремтячи перед ним. Не змогли її заломити і терористичні протизаходи КГБ, які воно почало масово стосувати, намагаючись в зародку здусити спротив, опозиційні шумування.

Характеристичним для стосунків, що панували за Сталіна була психоза самопокаянь, що проявлялася не тільки на відкритих показових судових процесах. Каялись і ті, що їх без суду засиляли в концтабори, навіть ті, що їх розстрілювали. Здавалось тоді, в умовах масового нищівного терору, що люди цілком затратили нормальне людське обличчя й живуть на повіді сталінських опричників. Сучасна молода генерація віднайшла загублену на шляху сталінщини людську гордість, на судових процесах вона не складає покайних заяв, а найкращі опозиційні політичні твори постали саме якраз під час перебування авторів в концтаборах. Чи є це зумовлене тільки полегшенням системи терору, а чи може все це має якусь специфічну психологічну базу? На нашу думку, головних джерел цього зламу слід шукати не тільки в десталінізації. Сьогодні десталінізація належить до минулого, режим в концтаборах мало чим по своїй суті різниться від сталінського за останніх років панування, опозиційна інтелігенція під-

дається суворим переслідуванням, про будьяку лібералізацію навряд чи можна говорити. Виходило б, що новий терор приведе до політичної амнезії й апатичної безнадійності.

Тимчасом, ми є свідками цілком іншого процесу, неосталінський курс режиму Брежнєв—Косигін не тільки що не послабив спротиву, а навпаки, зміцнив його й поширив його базу, розгорнув його активність. Цей процес можна пояснити двома головними причинами: сталінщина дала головний поштовх до ідейного загнивання советського комунізму, виявлення сталінщини поставило на весь ріст перед молодим поколінням усі яскраві протилежності між теорією і практикою підсоветського життя. Коли б процес десталізації був поглибився і поширився, що, звичайно не було можливе, бо його переводили сталінські вихованці, коли б заповідані і ніколи на практиці не здійснені реформи, які мусіли йти в глиб і врешті неодмінно були б привели до повної реорганізації цілої системи й радикальних змін на керівних становищах, були консеквентно продовжувалися, то збуджена цими процесами вільнолюбна течія серед молодого покоління була б частково бодай знайшла терен дії в галузі перебудови, повної ліквідації сталінщини.

Тимчасом, усе зупинилося навіть не на пів кроку. І це, звичайно, мусіло викликати шок, гостру реакцію серед молоді. Спершу вона почала була вимагати продовження започаткованого діла, опісля, коли почався неосталінський курс, стала в гостру опозицію до режиму. На нашу думку, помиляються ті, які думають, що ця опозиція зводиться до бажання реформ в рамках виправлення системи, її «гуманізації». Аналіза самого таки режиму, що її почало перевидити молодь, привела цю молодь до заперечення советської системи в усіх її проявах: ідеологічному, політичному, культурному й економічному.

Наявним доказом того є проголошена нещодавна в СССР Програма Демократичного руху укладена представниками Росії, України і Прибалтики. У цій Програмі ми уже цілком не зустрічаємо старих прийомів протиставлення ленінізму сталінізму. Програма цілісно аналізує советську систему, марксо-ленінізм, політичний лад, економіку, національну та культурну політику й в результаті приходиться до висновку, що советську систему належить повністю ліквідувати та на її звалищах побудувати демократичний лад, даючи при тому народам Советського Союзу можливість національного самовизначення.

Можна думати, що процеси десовєтизації советської молоді, започатковані її розчаруванням й невдоволенням з приводу неосталінського курсу, з приводу законсервування режиму в рамках советської візантійщини, суперечностей між потребами широких мас і імперіально-агресивною політикою як внутрі, так і зовні, бажанням режиму за всяку ціну здусити будьяку нову думку, підтягаючи все чи то під антисовєтизм, чи націоналізм — будуть продовжуватися й поглиблюватися. Великою мірою спричинилися до того й події в Чехословаччині. Наїзд советських військ на Чехословаччину був не тільки явним

доказом імперіялізму, цей наїзд розбивав також надії на так звану гуманізацію соціалізму, яка присвічувала деякою мірою і великій частині совєтської інтелігенції. Для кожної мислячої людини стало ясним, що будьякої еволюційної гуманізації соціалізму не може бути і що єдиним виходом з ситуації є тільки боротьба за повалення так званого «східного соціалізму» (окреслення Програми Демократичного руху). Навряд чи сьогодні ще хтось з чесних людей в ССРСР вірить в можливості гуманізації совєтської системи. Хай нікого не обманює тактика, що її застосовують в ССРСР, яка полягає в протисталюванні лєнінізму сталінізму, боротьба за здійснювання конституційних прав, наприклад, в Україні й подібні відомі явища. Тактика легалізму, що її часто вживають в Україні й взагалі ССРСР аж ніяк ще не говорить про мету, яку опозиційні сили собі ставлять. Цю мету молода генерація останньо намагається сформулювати в опрацьованій нею Програмі Демократичного руху, в Україні були ще до того часу спроби оформити програмові засади — зробила це нелегальна організація Український Національний Фронт, що ставить собі за мету визволення України з-під російського панування й створення незалежної української держави.

Аналіза сучасних політичних підпільних писань в Україні приводить до висновку, що твердження деяких дефетистів-емігрантів наче б опозиційний рух в Україні ідеологічно був марксо-лєнінський й політично орієнтувався на затримання цілості ССРСР, домагаючися тільки його перебудови — не мають будьяких підстав. Ми уже згадували вище про два документи Програму Демократичного руху Совєтського Союзу, яку підписали також українці, і програму видвигнену підпільною організацією Український Національний Фронт. Ідею виходу України з ССРСР ми зустрічаємо також і в інших документах українського самвидаву. Про них окремо не згадуватимемо, бо це й так відсмї речі. Про це широко писалося в українській щоденній й тижневій пресі на еміграції. Так само й «Хроніка поточних подій» («Хроніка текущих событий», що появляється нелегально що два місяці мабуть в Москві) говорить про те, що в Україні панівними є незалежницькі тенденції.

Проте навіть як би й не було вище приведених доказів, то ситуація в Україні така, що ніхто з тамошніх українських патріотів не може обманювати себе надіями на якісь можливості перебудови ССРСР на своєрідний «комонвелт» народів, так само як тих ілюзій не мають усі ті, що зараховують себе до Демократичного руху Совєтського Союзу. Кожний, навіть найлегальніший прояв критики русифікаційної політики Москви в Україні, такий, як, наприклад, написаний для партії Іваном Дзюбою аналітичний документ русифікаційної політики «Інтернаціоналізм чи русифікація?» трактується як прояв «українського націоналізму». Таким же самим «націоналізмом» уважає партія протест дніпропетровської молоді проти русифікації, як і цілий ряд інших політичних писань, а їх авторів саджає до концтаборів.

Іншого наслідку, крім переслідувань і насильства під маскою інтернаціоналізму й дружби народів, усі дотеперішні масові протести української інтелігенції — й можна думати українських мас — усі ці протести проти русифікації не мали. Вона постійно й далі продовжується й головна мета Москви лежить у тому, щоб за допомогою русифікації шкільництва, обмежування українських видань й взагалі обмежування прав української культури — довести до того, щоб у найближчому майбутньому, за яких 20—30 років довести до повної ліквідації національної самобутності України й перемінити її на чисто адміністративну одиницю.

З цього дорбе здають собі справу патріоти в Україні, вони знають, що будьякі зміни на національному відтинку можуть бути реальними тільки за умов ліквідації системи як такої. Як рівно ж, вони цілком свідомі того, що тільки спільними зусиллями всіх прогресивно-демократичних сил в ССРСР, зокрема російських, існує можливість ліквідації советської системи. В зв'язку з тим вони й створили спільний фронт, проголосили спільну Програму Демократичного руху. Якщо й існують якісь різниці між окремими опозиційними групами, то передусім в тактиці. У Програмі Демократичного руху відкидається революційну тактику боротьби й пропонується її вести не насильницькими засобами, методами загальної мирної опозиції до режиму, що має привести до його повалення. Інший погляд заступають деякі підпільні групи в Україні, зокрема Український Національний Фронт, найбільше поширений в Західній Україні, де існують давні традиції революційної боротьби. Український Національний Фронт не відмовляється від революційної боротьби, але не вважає її єдиним тактичним засобом.

Постає питання, яку силу являє собою сучасний опозиційний рух в ССРСР, зокрема в Україні. Справу російської опозиції аналізує Андрій Амальрик у своїй книжці «Чи проіснує Советський Союз до 1984 року?». На його думку російський опозиційний рух є покищо обмежений до невеликого числа молодого інтелігенції. Проте щораз то наростаючі суперечності між режимом і широкими масами зміцнюють силу опозиційного руху. В Україні опозиційний рух є куди сильніший. Це видно хоч би з того, що майже 70 відсотків політв'язнів — це українці. Так само не слід забувати, що опозиційний рух в Україні має подвійну базу — національну й соціальну. Відомо, що на західно-українських землях активний патріотизм був масовим явищем та що на його базі виріс там і існував довгі роки під час і після другої світової війни повстанський рух УПА. Не зважаючи на повоєнний терор, Західня Україна не пережила такого масового геноциду як Східня Україна, що й привело там до пасивізму, який був зрушений щойно після смерті Сталіна.

Таким чином можна сказати, що започаткований молодого українською інтелігенцією опозиційно-національний рух мусить мати сьо-

годні досить широкий відгук серед населення України та що далі русифікаційні плани Москви популярність українського руху спротиву тільки зміцнюватимуть. До того його скріплюють самі такі російські елементи в Україні, які є дуже шовіністичні й уже не раз проявляли свою ненависть до всього, що українське. Про це пише Іван Дзюба у своїй книзі «Інтернаціоналізм чи русифікація?», говорить Дніпропетровська молодь у своєму листі; свідчить про це інцидент з Тельневою в Києві, яка осквернила пам'ятник Шевченка, і зокрема підпали бібліотек. Російський шовінізм викликає відповідну реакцію.

Це навіть можна завважити на різних письменницьких з'їздах, де сьогодні багато дечого критикується такого, чого перед тим не зачіпали. Прикладом того можуть бути письменницькі наради на яких обговорювалося питання перекладницької літератури, а також справа Дзюби, якого не викинули зі Спілки письменників через спротив письменників. Доказом масового спротиву проти русифікації може бути й той факт, що советська пропаганда в Україні цілком уже перестала говорити про злиття націй. Немає сумніву, що незадоволення з національної політики мусіло зачепити також і партійні та комсомольські кадри та що всі ці процеси поглиблюватимуться й поширюватимуться не тільки наслідком впливу опозиційного руху, але й наслідком тих суперечностей, які існують між теорією і практикою советської національної політики а також наслідком советської пропаганди, яка говорить про поневолення азійських та африканських народів, про їх боротьбу за незалежність, коли в той же сам час в Україні і інших советських республіках відбувається русифікація, а права республік мають тільки паперовий характер.

Всі ці справи, до речі широко обговорюються й аналізуються в Програмі Демократичного руху. Немаловажну роль відіграватиме і ріст соціального незадоволення; як стверджує російський історик Рой Медведев, один з визначних авторів самвидаву, життєва стопа робітника за царських часів була подекуди вища, ніж советського робітника після 50-літніх «досягнень». Ще гірше стоять справи з колгоспами, в яких дотепер фактично базою організації праці є рабовласництво. Селянин прив'язаний до колгоспу й не має права його без паспорту залишити. Тимчасом паспорти лежать під замком в колгоспній конторі. До того колгоспник і далі заробляє на половину менше, ніж міський робітник.

Немає сумніву, що при послабленні режиму, а це послаблення існує, не зважаючи на зовнішній блиск, національні та соціальні питання з року на рік щораз то більше завогнюватимуться. Безумовно, процес загнивання імперії може продовжуватися ще літами. Але він з залізною логікою поступатиме вперед через те, що советська панівна еліта не піде на поступки, бо кожна поступка наблизитиме її кінець.

Деякі з цих процесів, що проходить в СССР дотепер ще не зрозумілі для чималого числа українських емігрантів, зокрема тих, які пам'ятають сталінський терор і всемогутність НКВД. Через те серед багатьох сучасні опозиційні процеси в Україні і в СССР взагалі викликають недовіря, підозру, що багато дечого в тому є роботою «всемогутнього» КГБ. Це торкається передусім деяких писань, що появилися в самвидаві і згодом їх видрукували на Заході. Так, наприклад, багато шуму счинили довкола книжки Андрія Амальрика «Чи проіснує Советський Союз до 1984 року?», почали поширюватись чутки, що Амальрик — співробітник КГБ. Це саме говорять уже й про «Програму Демократичного руху». Чимало необізнаних з сучасними процесами в СССР людей, які пам'ятають імперію з часів сталінщини, дивуються, як могла така Програма в СССР постати і хто відважився її написати. Є ще інші, дуже часто навіть дослідники стосунків в СССР, які прямо доводять, що усі нелегальні організації, які в останніх роках діяли чи діють в СССР, є провокацією КГБ.

Насамперед слід сказати, що дуже часто такі вістки поширює само КГБ, щоб внести заколот і підривати довіря до антисоветського спротиву. Крім того, такі вістки пускають в обіг шовіністично-російські еміграційні кола і їхні русофільські західні приятелі, для яких будьяка ідея розпаду російської імперії видається катастрофальною подією. Цікаво відзначити, що вістки про кагебівське походження тих чи інших «захальявних» творів, про те, що КГБ організувало з якихось нікому невідомих причин різні підпільні організації в СССР, торкаються передусім, а то й виключно цієї частини опозиційного руху, що проводить об'єктивну аналізу російського імперіялізму в його царському й советському виданні та ставить собі за завдання ліквідацію імперії.

Не недоцінюючи значення КГБ в сучасній советській системі, Андрій Амальрик стверджує, що роля КГБ далеко уже не така, як за Сталіна, що в загальному процесі послаблення системи після смерті Сталіна значно зменшилися його можливості організувати не тільки масовий терор, але й провокації у колишньому сталінському стилі. З цією думкою Амальрика цілком можна погодитися, додаючи до того, що багато в дечому спричинилися до послаблення ролі і впливів КГБ масові чистки переведені в його рядах після ліквідації Берії. Навряд, отже, чи за сучасних умов, КГБ здатне до тотальної контролі усього життя, й передусім до організації масових провокацій. А втім постає питання кому потрібні такі «провокації», як «Програма Демократичного руху», книжка Андрія Амальрика «Чи проіснує Советський Союз до 1984 року?», творення всяких підпільних організацій. Все це тільки компромітує советську систему, виявляє її слабкість.

Не слід також забувати закономірності певних історичних процесів. Наслідком того, що в СССР протягом 50 років завели надії на здійснення теоретичних постулатів комунізму, що советська система стала тоталітарною диктатурою в руках нової панівної класи, ідеоло-

гічно закостеніла в бездушних пропагандивних гаслах, що ідеї соціальної справедливості, кращої демократичної системи ніж капіталістична цілком завели, не справдилися — молоде покоління переводить загальну переоцінку цінностей й приходить до висновку, що увесь псевдосоціалістичний советський багаж треба викинути за борт. Таким чином сучасні опозиційні шумування в Советському Союзі є не тільки виявом такого чи іншого соціального й національного незадоволення, а й ідеологічно-політичним зламом, якого ніхто не може припинити, бо його корені лежать в загиниванні цієї системи, що ставила собі за ціль великі ідеали, а дійшла до тотального їх заперечення.

Оцінюючи з цієї точки погляду сучасне становище в Україні, можна з усією певністю сказати, що процеси національного спротиву будуть там поглиблюватися й поширюватися. Не зважаючи на те, що процеси русифікації зайшли досить далеко, зокрема по великих містах, ідеї, що їх кинула молода українська інтелігенція, знаходитимуть щораз ширший відгомін. У зв'язку з тим, що ідея якоїсь міжнаціональної федерації глибоко скомпромітована імперіально-русифікаторською політикою, з цілою певністю можна сказати, що мета, яку ставить собі опозиційний рух в Україні, є побудова незалежної української держави.

За сучасних умов, життя в Україні, як і взагалі в цілій імперії має подвійне обличчя. З одного боку — офіційне з усім тиском тоталітарної системи, її колосальним пропагандивним апаратом, блиском непереможної потуги, партійним, адміністративним і поліційним апаратом. А з другого — мас незадоволеного населення, якому уже від 50 років обіцяють краще життя, і яке знаходиться в кліщах соціального та національного поновлення. На сторожі цього поневолення стоїть партійно-бюрократична еліта, яка повністю користується благами влади й багатств та коштом населення розгортає дальші агресивні плани.

Поміж цими, здебільша пасивними масами, і партійно-державним апаратом стоїть, подібно, як і за царських часів, невелика, але активна група опозиційної інтелігенції, розчарована не тільки соціальними стосунками, але й ідейним банкрутством «східного комунізму». Ставлячи собі за мету завжди живучі ідеї демократії і свободи, ця опозиційна інтелігенція змагає до ліквідації системи й кидає свої ідеї у формі нищівної аналізи й критики серед маси. Відомо, як починалися в модерній історії різні політично-соціальні зрушення: під час французької революції, чи напередодні упадку царської імперії. Тоді також починалося усе ідейно-політичним шумуванням серед нечисленної меншості, а закінчилося поваленням імперій. Напередодні подібних зрушень стоїть і остання колоніальна імперія — СРСР. І не допоможуть їй нічого фігові листки комунізму.

ПРОЄКТ

РЕГУЛЯМІНУ ВИБОРНОЇ ЧАСТИНИ ГРОМАДСЬКОГО СЕКТОРУ УНРАДИ

ВСТУП

Стаття 5, уступ перший, Тимчасового Закону про реорганізацію ДЦ УНР звучить так: «Українська Національна Рада складається із представників українських політичних угруповань, що визнають незалежність і соборність української держави, а також засади демократичного ладу та додержуються їх у своїй діяльності». До цієї статті Шоста Сесія УНРади додала уступ четвертий такого змісту: «Окрім представників політичних угруповань до Національної Ради належить Громадський сектор, який складається з двох частин:

а) з делегатів, вибраних українськими громадянами, які підтримують Державний Центр Української Народньої Республіки ідейно й матеріально;

б) з осіб, іменованих Президентом УНР на внесення Сесії або Президії УНРади з-поміж заслужених діячів.

Регулямін обох частин Громадського сектору та кількість мандатів устійнює спеціальна постанова, схвалена Президією УНРади й Урядом». (Примітка: Очевидно, вимога визнавати незалежність і соборність української держави відноситься і до Громадського сектору).

Обидві частини Громадського сектору (виборна й номінаційна) були задумані для скріплення бази Державного Центру УНР і для його тіснішого пов'язання з громадянами, які безпосередньої участі в діяльності тих чи інших політичних угруповань не беруть. Спеціально створенням виборної частини малося на увазі допустити через своїх вибраних делегатів до безпосередньої участі в праці нашого передпарляменту тих українських громадян, які довгими роками ідейно й морально, а також матеріально підтримували ДЦентр, уможлививши тим самим працю його органів. Фактор матеріальної підтримки впроваджувалося з тих міркувань, що треба було мати також і діловий доказ ідейної підтримки. Таким чином, виборною частиною Громадського сектору мають бути в першу чергу охоплені члени Товариств Прихильників УНР та Товариств Сприяння УНРаді, а також особи, які хоч і не належали до членства згаданих товариств, але підтримували ДЦентр у своїй громадській праці й давали на нього свої матеріальні пожертви через місцеві Товариства Прихильників і Сприяння УНРаді чи безпосередньо через Ресорт фінансів ВО УНРади.

Право на участь у виборах

Активне виборче право (вибрати) мають особи, що закінчили 21 рік життя, а пасивне право (бути обраними) мають ті, що закінчили 25 рік життя та протягом не менше трьох років перед офіційною датою Сьомої Сесії УНРади (березень 1971 р.) вплачували в тій чи іншій формі національний податок, висота якого, з уваги на валютові відносини і неоднакову покупну вартість, встановлюється для кожної країни окремо, а саме: в США і Канаді — не менше 12 ам. чи кан. дол. річно, в Австралії — не менше 8 австр. дол. річно, в Англії — 5 фунтів річно, європейські країни з Німеччиною — не менше 40. нім. марок або їх рівновартість в інших валютах річно. Для країн Південної Америки висота річних сплат буде подана окремо.

(Примітка: Національний податок може бути сплачений за три роки одноразово, але не пізніше, як за місяць перед устійненням кожнооразового реченця виборів).

Висота річного національного датку не торкається тих прихильників ДЦентру, які протягом багатьох років підтримували його матеріально, але тепер, як пенсіонери, інваліди, чи з інших под. причин не в стані оплачувати річно устійнений національний податок. Це може бути застосоване й до тих осіб, які щойно тепер зголошуються до участі у Громадському секторі, але дадуть докази своєї неспроможности сплатити національний податок у встановленій висоті за три роки. В окремих випадках зовсім незаможні громадяни, знані із своєї минулої жертвенности і національно-громадських заслуг, можуть бути звільнені з обов'язку плачення національного податку. У всіх вище зазначених випадках рішає Місцева чи Територіяльна виборча комісія, а затверджує ці рішення Головна виборча комісія. Якщо б виникнули заперечення і проти рішень Головної виборчої комісії, то їх треба зголошувати до Правничої комісії УНРади. Рішення, прийняті цією Комісією і затверджені Президією УНРади, є остаточними.

З уваги на те, що Шоста Сесія виразно покликала до життя громадсько-виборний, а не громадсько-безпартійний сектор, активне й пасивне виборче право мають особи як безпартійні, так і приналежні до тих чи інших угруповань. (Вияснення: надати таке право лише безпартійним не видається оправданим з таких причин: 1. В усіх демократичних виборах беруть участь як безпартійні, так і партійні. Також одні і другі можуть бути вибраними — безпартійні в тому випадку, оскільки поза партіями виставляють кандидатів групи безпартійних громадян, 2. В багатьох випадках тяжко ствердити, чи хто належить до якоїсь організації, чи лише з нею симпатизує. Якщо ж навіть хтось номінально належить до якогось угруповання, але в ньому

неактивний, натомість приймав активну участь в праці понадпартійних організацій, якими є Товариства Прихильників і Сприяння УНРаді, то було б неоправданим, якщо б він не мав права голосувати і не міг бути обраним, 3. Якщо взяти до уваги, що члени Товариств Прихильників і Сприяння та неприналежні до цих Товариств платники національного податку є у 80%, чи навіть більше, безпартійними і що це якраз вони будуть виставляти виборчі списки, себто кандидатів на членів УНРаді від Громадсько-виборного сектору, то повна перевага безпартійних буде безумовно затримана).

УСТУП 2.

Виборчі комісії і виборчі округи (території)

Головна виборча комісія покликується постановою Виконавчого Органу, що її затверджує Президія УНРаді. Вона устійнює остаточні списки виборців та встановляє реченці виборів в окремих округах (територіях), що повинні відбутися не пізніше, як за три місяці до фактичного відбуття сесії УНРаді наступної каденції. Головна виборча комісія проголошує результат виборів і дбає про те, щоб вибрані кандидати мали спроможність взяти участь в звичайних і, якщо такі будуть, в надзвичайних сесіях УНРаді.

Головна виборча комісія покликана в порозумінні з ВО і його Представництвами Окружні (Територіяльні) виборчі комісії. Завданням цих комісій є устійнити на підставі відомостей місцевих виборчих комісій та звернень індивідуальних платників національного податку списки виборців для даної округи (території) і подати їх на затвердження Головної виборчої комісії, устійнити список чи списки кандидатів, на які віддають свої голоси виборці (порядок зголошування кандидатур подається нижче), при чому у спірних випадках рішення приймає Головна виборча комісія; перепроводити вибори кореспонденційним шляхом і згідно з поданою нижче процедурою; обчислити результати кореспонденційного голосування й подати їх на затвердження і проголошення Головної виборчої комісії. До складу Окружних виборчих комісій автоматично входять делегат Представництва ВО УНРаді на даному терені та делегат централі Товариств Прихильників та Сприяння УНРаді, оскільки така централія на даному терені існує. Число членів Головної виборчої комісії устійнює ВО, а число членів Окружних виборчих комісій — Головна виборча комісія.

Функції місцевих виборчих комісій виконують Управи місцевих Товариств Прихильників УНР чи Сприяння УНРаді. Їх завданням є устійнити списки платників-виборців, управнених до голосування на терені даних Товариств та подати їх до відома Окружних виборчих комісій із зазначенням і обґрунтуванням тих випадків, коли якийсь виборець має право брати участь у голосуванні, хоч і не сплачує річно

національного податку в устійненій висоті. Вони мають також право при додержанні певних передумов (про що мова нижче) виставляти список чи списки кандидатів у виборах до Громадсько-виборного сектору. Індивідуальні платники національного податку, що перебувають поза обсягом діяння місцевих Товариств, зголошують своє право брати участь у голосуванні безпосередньо до Окружних виборчих комісій.

Голосування відбувається по округах (територіях) і кількість Окружних виборчих комісій відповідає кількості виборчих округ (територій). Встановлюється шість виборчих округ: 1. США, 2. Канада, 3. Англія, 4. Західня Європа без Англії, 5. Австралія, 6. Південна Америка. Кожна округа має право вибрати щонайменше одного кандидата.

В різних округах перебуває неоднакова кількість платників-виборців. Але вибрати делегатів пропорційно до кількості виборців незручно і неможливо з уваги на те, що загальне число делегатів від Громадсько-виборного сектору мусить бути згори устійнене, а не мінятися при кожних виборах, що викликало би різні труднощі відносно співвідношення делегатів поміж Громадсько-виборним і політично-партійним сектором та при встановленні числа репрезентантів від Громадсько-виборного сектору до Президії УНРади. Цей проект передбачає, що кількість делегатів від Громадсько-виборного сектору буде в кожному разі більшою за кількість делегатів від репрезентованих в УНРаді поодиноких політичних угруповань. Західна Європа без Англії, Австралія і, може, Південна Америка, мали б право вибрати по одному делегатові. США, Канада й Англія мали б право вибрати по два й більше делегатів. Остаточна кількість делегатів від кожної округи буде устійнена, як сказано в додатку до Тимчасового закону, в спеціальній постанові, схваленій Президією УНРади й Урядом. Делегати від Громадсько-виборного сектору вибирають спільно з-поміж себе свого представника (чи своїх представників) до Президії УНРади. Кожна округа вибирає по такій же кількості заступників делегатів, які входять у права делегатів у випадку смерті, резигнації чи позбавлення мандату когось із делегатів.

УСТУП 3.

Порядок зголошування кандидатів і голосування по списках

Зголошувати кандидатів або списки кандидатів на делегатів із Громадсько-виборного сектору мають право Управи місцевих Товариств Прихильників і Сприяння або їх централі, якщо такі на даній території існують, а також безпосередньо групи управнених до голосування платників-виборців, але під умовою, що в обох випадках на виставлення кандидата чи списку кандидатів дали стверджену своїм власноручним підписом згоду щонайменше 25 управнених до голосу-

вання платників-виборців. Кожний виборець може дати свою згоду лише на одного кандидата чи на один список кандидатів. Якщо його підпис фігуруватиме два чи більше разів, то він буде анульований в кожному випадку. Для уникнення комплікацій на випадок оголошення занадто великої кількості кандидатів чи списків кандидатів, що викликало б, можливо, велику роздрібленість голосів, рекомендується Управам окремих Товариств чи групам виборців порозуміватись між собою для виставлення спільних кандидатів чи спільних списків кандидатів.

В округах, які вибирають лише одного делегата й одного заступника, оголошені кандидати чи списки кандидатів сполучуються на одному списку і виборці голосують індивідуально за тим чи іншим кандидатом. Той, хто одержав найбільшу кількість голосів, обраний на делегата, слідує по ньому — на заступника делегата. В округах, з яких обирають два й більше делегатів, голосування відбувається по списках, щоб забезпечити пропорційність виборчого права, себто, щоб забезпечити право меншості також бути обраними.

(Пояснення: Скажімо, в якійсь окрузі є три чи більше течій серед виборців на тисячу осіб. Якщо одна з тих течій має за собою 550 виборців, то кожний з кандидатів, приналежних до цієї течії, збере по 550 голосів і будуть вибрані лише симпатичні цієї течії. Кандидати другої і третьої течії, які зберуть по 300, згл. по 150 голосів, не пройнуть у виборах).

Приклади застосування засади пропорційності:

а) Виборча округа має вибрати 4 делегатів і 4 кандидатів, в голосуванні бере участь тисяча осіб і виставлено три списки кандидатів. На перший список віддано 500 голосів, на другий 300, на третій 200 голосів. Першого делегата має перший список, але на проведення дальшого делегата, йому залишається після цього лише половина, себто 250 голосів. Тому другого делегата має другий список, на який впало 300 голосів і якому на дальшого делегата залишається 150 голосів. Тому, що перший список розпоряджає ще найбільше голосами (250), йому припадає третій делегат, але далі йому залишається 125 голосів. Тепер черга приходить на третій список, який має ще найбільше невикористаних голосів, себто 200 (перший має ще 125, а другий 150 голосів). Тому третій список дістає четвертого делегата. Таким чином, по першому списку пройшло два делегати, по другому один і по третьому один. По порядку черговості кандидатів на кожному списку, перший має два заступники делегатів, другий і третій списки по одному заступникові.

б) Виборча округа має вибрати трьох делегатів і трьох заступників, голосує 800 осіб і виставлено теж три списки кандидатів. Перший список одержав 500 голосів, другий 200, третій 100. Поступаючи за тою самою процедурою, що і в першому випадку, встановимо, що перший список матиме два делегати і два заступники, другий список

одного делегата і одного заступника, а третій список не матиме ні одного делегата. Якби в цій окрузі обіралось чотирьох делегатів, то четвертий делегат припав би на перший список, а третій і в такому випадку залишився б без делегата.

Окружна виборча комісія подає до відома Управ Товариств Прихильників і Сприяння й окремих виборців дату, від якої можна зголошувати кандидатів і списки кандидатів. Ця дата повинна бути відділена від реченця виборів не менше, як на три місяці. Окружна комісія стверджує правомочність поданих кандидатів чи списків кандидатів. В округах, в яких голосується по списках, може бути допущено до голосування не більше, як чотири списки. Допускається ті чотири списки, під якими фігурує найбільша кількість підписів. Якщо під четвертим і п'ятим списком стоїть однакова кількість підписів, то допускається перше зголошений список. Якщо у якійсь окрузі виборці не скористались із свого права виставити більше списків і фігурує лише один список, то тоді голосування відбувається таким же способом, як і в округах, які вибирають по одному делегатові: проходять у черговості ті делегати і їх заступники, які одержали найбільшу кількість голосів. В кожній окрузі має бути зголошена не менше, як подвійна кількість кандидатів у порівнянні до числа делегатів, що їх має обрати дана округа (для забезпечення обрання як делегатів, так і їх заступників).

Реченець зголошування кандидатів і списків кандидатів повинен бути відділений від реченця виборів не менше, як на півтора місяця. Цей час Окружні виборчі комісії використовують на те, щоб подати до відома виборців остаточні списки чи список кандидатів та розіслати виборцям виборчі карти чи бюлетені, які мають бути відповідно виповнені. Вибори відбуваються кореспонденційним шляхом.

УСТУП 4.

Виборча процедура

Вибори повинні забезпечити основні засади демократичного виборчого права. Отже, вибори повинні бути загальними, рівними, прямими, таємними і пропорційними. Цей регулярин забезпечує такі основні засади.

З уваги на ненормальне явище виборів кореспонденційним шляхом через умови нашого перебування на чужині, деякі труднощі викликає дотримання засади таємності. Якби на конвертах з надісланими виборчими картками не стояли адреси відповідних виборців і ці карти не супроводжувались коротким повідомленням з підписом даного виборця, що він надсилає виборчу карту, то це могло б допровадити до різних комплікацій: листи без подання зворотної адреси могли б загубитись в дорозі, а надіслані без супровідного листа виборчі

карти могли б походити від осіб, до яких ці карти випадково дісталися, а вони їх несумлінно використали. Тому встановлюється такий порядок: Окружні виборчі комісії висилають виборцям виборчі карти і долучену до них спеціальну коперту з написом: «Вибори Громадського сектору УНРади». Виборець по виповненні виборчої карти вкладає її до надісланої коперти і запечатує її. Цю коперту разом з листом такого змісту: «При цьому пересилаю виповнену мною виборчу карту», з датою і власноручним підписом, виборець вкладає у виборчу коперту, заадресовує її і ставить на ній свою зворотну адресу та посилає поштою до Окружної виборчої комісії. При обрахуванні голосів поступається так: комісія відкриває надіслані конверти, справджує, чи супровідний лист походить від управненого до голосування виборця, що фігурує на виборчих списках, а запечатану коперту з виборчою картою кидає до приготованої для цього скриньки. Коли в цій скриньці будуть всі коперти з виборчими картками, тоді їх перемішується і щойно після цього коперти з виборчими картами відкриваються для підрахування результатів кореспонденційних виборів. Кожний виборець одержить підтвердження одержання від нього коперти з виборчою картою.

Окружні виборчі комісії розсилають виборцям виборчі картки з таким розрахунком, щоб вони були одержані не пізніше, як за тижень до речення виборів. Не пізніше, як за місяць після речення виборів Окружні виборчі комісії збираються для підрахування відданих голосів. Одержані після того виборчі картки не є дійсними. З підрахунку має бути зроблений відповідний протокол. Результати підрахунку пересилаються Головній виборчій комісії, яка оголошує результат виборів.

Виборчі карти, що їх мають виповнити виборці, виглядають так:

а) У випадку одного списку кандидатів: На картці подані прізвища всіх кандидатів за чергою кількості фігуруючих при їх зголошенні підписів виборців (напр. той, хто мав найбільше підписів, іде першим; той, хто мав найбільшу кількість підписів по першому, йде другим і т.д.; при рівній кількості підписів рішальною є дата зголошення кандидата: першенство мають ті, яких кандидатури вплинули раніше). При кожному кандидатові є порожнє кільце: виборець має поставити хрестик на кільці біля того кандидата, за якого віддає свій голос. В округах з одним делегатом хрестиком має бути позначене тільки одне кільце; в округах з двома делегатами хрестиком позначаються два кільця; в округах з трьома делегатами — три кільця і т.д. Кількість кільцят, що мають бути позначені хрестиком, буде для ясности подана на виборчій картці; якщо zakresлено більше число кільцят, то дійсні тільки перші в черзі хрестики. Обраними будуть ті кандидати, які шляхом zakresлення хрестиків дістануть найбільшу кількість голосів; слідуєчі за ними кандидати стають по черзі першими, другими і т.д. заступниками. Якщо сталося б, що хрестики фігурують

під меншою кількістю кандидатів, аніж їх треба обрати в даній окрузі, то обраним вважається черговий кандидат на списку (напр. треба обрати трьох делегатів і трьох заступників, а хрестики фігурують тільки під п'ятьма прізвищами; обраним є черговий на списку кандидат, хоч на кільці біля його прізвища не закреслено хрестика). При рівній кількості голосів, рішальним є чергове місце на списку кандидатів.

б) У випадку двох і більше списків кандидатів: тут застосовується обговорена вище засада пропорційності, а також відбувається подвійне голосування — виборець голосує раз за відповідний список і другий раз — за кандидатами на списку. На виборчих картках подані окремо всі списки (не більше чотирьох) і на них кандидати кожного списку в такому порядку, як вони були подані при зголошенні списку. Перед кожним списком (список 1-ий, список 2-ий і т.д.) вміщене порожнє кільце. Виборець повинен закреслити кільце перед тим списком, за який він віддає свій голос. Картки без хрестиків на кільцях перед списками або з хрестиками перед двома і більше спискам будуть уважатися недійсними. Віддані шляхом позначення хрестиками голоси за поодинокі списки підраховуються Окружною виборчою комісією і встановлюється кількість обраних з кожного списку делегатів на підставі наведеної вище засади пропорційності.

Далі на виборчих картках біля прізвищ кандидатів на кожному списку вміщені також порожні кільця. Виборець (як і у випадку а), коли фігурує тільки один список кандидатів) має поставити хрестик на кільці біля того кандидата, за якого віддає голос. Так само, як і у випадку а), хрестиками треба позначити таку кількість кілець, яка відповідає кількості делегатів з даної округи (округи з одним делегатом — один хрестик, округи з двома делегатами — два хрестики і т.д., при чому кількість кілець, що їх треба позначити хрестиком, буде подана на виборчій картці). Для встановлення, хто з кандидатів по кожному окремому списку обраний делегатом чи заступником зобов'язують ті самі правила, що подані вище у випадку фігурування лише одного списку в якійсь окрузі.

УСТУП 5.

Місце осідку делегатів і справа передавання голосу на сесії УНРади

Побаганим є, щоб виборчі округи обірали делегатами і заступниками таких осіб, що мають свій осідок в тих самих округах. Однак, не виключаються винятки, коли б, напр., округа в США вибрала когось, хто постійно перебуває в Канаді, в Англії чи в якійсь іншій країні.

Побаганим є також, щоб усі обрані делегати були присутні на сесіях УНРади. Однак, з уваги на велике розсіяння українців в дія-

спорі, можуть виникнути непередбачені труднощі. Наприклад, чи зможуть прибути всі делегати з Австралії, Південної Америки чи навіть з США й Канади, якщо сесія відбуватиметься в Західній Європі? Або — чи зможуть всі делегати напр. із Західної Європи, а також з Австралії, прибути на сесію, якщо вона відбуватиметься в США чи в Канаді? Тому передбачається можливість передавання права голосу іншим особам тими делегатами, які не можуть особисто бути присутніми на сесії. Однак, остаточне рішення в цій справі може прийняти тільки наступна Сьома сесія УНРади, бо це означало б зміну Тимчасового Закону.

Кінцеві зауваження

Цей проект підлягає затвердженню Виконавчого Органу і Президії УНРади, при чому до нього можуть бути внесені ще різні правки, зміни і доповнення. Але й остаточно схвалений Регулямін Громадсько-виборного сектору не вичерпає правдоподібно усіх зв'язаних з ним питань і не розв'яже деяких скомплікованих моментів щодо порядку подавання кандидатур, виборчої процедури, засади пропорційності тощо. Тому Головна виборча комісія буде подавати інформації, вияснення і відповідати на запити. При розсилці виборчих карток будуть розіслані також виборчі інструкції й роз'яснення.

Огляд діяльності Ресорту закордонних справ

Акція в Об'єднаних Націях. Акцію Уряду УНР в екзилі обширно висвітлено в окремій статті на цю тему, яку містить «Інформація». В додаток слід ще сказати, що керманіч ресорту зак. справ продовжує робити заходи, зокрема шляхом систематичних контактів з дипломатами держав усіх континентів, щоб здобути підтримку для акції в ОН. Крім того він провадить безпосереднє листування, здебільшого на їх бажання, з міністерствами зак. справ різних держав у справі акції.

В рамках акції керманіч ресорту зак. справ вислав з датою 10 жовтня 1969 року формальну ноту генеральному секретареві ОН У Тантові, якою заперечується легітимність УРСР і відмежовується український народ від будьякої відповідальності за минулі і майбутні акти агресії СРСР проти чужих націй і держав. Суцільний текст ноти наступний:

«Ваша Ексцеленціє,

Дозволяємо собі довести до відома Органу, який Ви репрезентуєте, що Уряд Української Народньої Республіки в екзилі, як єдиний законний представник і виразник справжніх національних прагнень українського народу, заперечує будьяку легальність Української Радянської Соціалістичної Республіки, що була створена радянською Росією з допомогою збройної сили, і її номінально «федеративних» зв'язків з Росією в конституційних рамках СРСР, що також були накинені силою.

«Уряд Української Народньої Республіки в екзилі вважає юридично недійсними всі угоди, що їх уклала Українська Радянська Соціалістична Республіка з центральним московським урядом та з іншими урядами на користь російсько-комуністичних імперських інтересів, і при цьому заявляє, що:

У випадку якби Радянський Союз з будьякого мотиву викликав збройний конфлікт з одною або з більшим числом держав, український народ, не будучи спроможним вільно виявити свою думку і волю, має вважатись непричетним до самого конфлікту і до наслідків, які з нього виникнули б.

З правдивою пошаною
Василь Федорончук
Міністр закордонних справ»

Копії ноти одночасно вислано головам постійних представництв в ОН наступних держав: Афганістан, Аргентина, Австралія, Австрія, Бельгія, Болівія, Бразилія, Канада, Цейлон, Чад, Чиле, Китай, Колумбія, Конго (Бразавіль), Конголезька Демократична Республіка, Коста-ріка, Дагоме, Данія, Сан-Домінго, Ель Сальвадор, Абіссинія, Фінляндія, Франція, Габон, Гана, Греція, Гватемала, Гаїті, Гондурас, Ісландія, Індія, Індонезія, Іран, Ірландія, Ізраїль, Італія, Узбережжя Слонової Кості, Японія, Йорданія, Кенія, Кувейт, Ливан, Ліберія, Лівія, Люксембург, Мадагаскар, Малазія, Малаві, Малі, Мальта, Мексико, Марокко, Голландія, Нова Зеландія, Нікарагуа, Нігер, Нігерія, Норвегія, Пакістан, Панама, Парагвай, Перу, Філіппіни, Португалія, Савдитська Арабія, Сенегаль, Сінгапур, Сомалія, Еспанія, Судан, Швеція, Сирія, Тайландія, Туніс, Туреччина, Об'єднана Арабська Республіка, Велика Британія, Об'єднана Республіка Танзанії, Сієрра Леоне, Сполучені Штати Америки, Уругвай, Венесуеля і Замбія.

Про ноту повідомляла і коментувала її чужинна преса, зокрема італійська. Найважливіший римський щоденник «Іль Темпо» з 19 жовтня 1969 року, між іншим, писав:

«Міністр закордонних справ Уряду Української Народньої Республіки в екзилі Василь Федорончук скерував до генерального секретаря Об'єднаних Націй і до вісімдесят двох урядів усіх континен-

тів ноту, якою заперечує легітимність Української Радянської Соціалістичної Республіки, створеної Радянським Союзом збройною силою. Український екзильний уряд заявляє, що вважає юридично недійсними всі угоди, що їх уклала Українська Радянська Соціалістична Республіка».

Інший римський щоденник «Іль Моменто сера» з 24—25 жовтня помістив коментар про ноту під заголовком «Екзильні українці хочуть визнання Об'єднаних Націй», в якому, між іншим, відзначав; посилаючися на подання Уряду УНР в екзилі про прийняття до ОН і на відповідь генерального секретаря:

«Міністр закордонних справ Українського екзильного Уряду, висилаючи ноту У Тантові та всім урядом і місіям, що представлені в ОН, хотів висунути проблему на світову скалю.

«Заперечуючи легітимність Української Радянської Соціалістичної Республіки, Український екзильний уряд проголошує незаконними всі угоди, що їх уклала вищеназвана республіка з московським центральним урядом на користь імперіалістичних інтересів СРСР, і тому заявляє, що у випадку збройного конфлікту, який викликав би СРСР, українська нація, не маючи змоги вільно виявити свою думку й волю, має вважатися непричетною до самого конфлікту або до наслідків, що з нього виплинули б».

Акція в ОН скомплікована як з погляду методів, які треба застосовувати в здійснюванні її, так і через матеріальну трудність втримання одною особою (керівником ресорту зак. справ) постійного зв'язку з дипломатичними представництвами великого числа держав. Були б потрібні для цієї акції співробітники; принаймні одна особа повинна б бути приділена для кожного окремого континенту. Треба мати на увазі, що міжнародні зв'язки дають конкретні результати, коли вони є систематичними. Керманичеві зак. справ уже пощастило зв'язати між собою дипломатів ряду держав деяких континентів, щоб вони могли взаємно консультуватися щодо проблем, які виникають в акції і які піддає їх увазі керівник зак. справ.

Діяльність в політично-парламентських колах. Керманіч ресорту зак. справ намагається зацікавити акцією в ОН і українською визвольною справою взагалі політично-парламентські кола деяких західних країн і домогтися їхньої підтримки. Він відбув розмови з деякими членами Європейського Парляменту, що є водночас членами своїх національних парламентів на тему можливих форм підтримки акції в ОН і української національно-визвольної справи з боку політично-парламентських кіл. Зі зрозумілих причин обережності, про ці заходи буде подано до відома після того, як вони завершаться якими-сь конкретними результатами.

Інформативно-пропагандивна діяльність. Для підтримки політично-дипломатичних заходів потрібна також інформативно-пропагандивна

діяльність, щоб девести українські проблеми до відома чужинної громадськості. Тому керманич ресорту зак. справ дбає, щоб окремі акції ресорту мали відгук в чужинецькій пресі. Всі дотеперішні політично-дипломатичні акції ресорту зак. справ коментувала або про них інформувала чужинна преса, зокрема італійська.

Меморандум керманича ресорту зак. справ до ОН у справі переслідування української інтелігенції. З датою 10 січня 1970 року керманич ресорту зак. справ вислав генеральному секретареві ОН У Тантові і Комісії прав людини меморандум про переслідування українських інтелектуалів і патріотів в Україні, в якому були подані найсвіжіші факти цього переслідування. Найпливовіший італійський щоденник «Іль Корр'єре делла сера» з 18 січня 1970 року, між іншим, так писав про меморандум:

«Уряд Української Народньої Республіки в екзилі вислав цими днями меморандум генеральному секретареві ОН У Тантові, в якому просить інтервенції міжнародньої організації перед радянським урядом, щоб припинив переслідування українських громадян.

«В заклику твердиться, що останніми роками відбулися в Україні численні секретні й незаконні судові процеси проти інтелектуалів, що були засуджені до довгих термінів ув'язнення і депортації в концентраційних таборах тільки за те, що протестували проти русифікації і приниження української мови й культури. В меморандумі нагадується також дуже свіжі епізоди, як арешт двох поетів у Дніпропетровському, одного студента і одного економіста в Києві, одного інженера і групи юнаків у Львові. Крім того, один юнак на ім'я Микола Бреславський, який намагався заподіяти собі смерть шляхом самоспалення перед будинком Київського Університету, був заарештований і засуджений до двох з половиною років тюремного ув'язнення.

«Заклик українського екзильного уряду на закінчення просить, щоб ОН вимагали від Кремля негайного звільнення несправедливо і незаконно засуджених українських політичних в'язнів і інтелектуалів».

З датою 27 квітня компетентний орган Організації Об'єднаних Націй надіслав офіційну відповідь на меморандум, в якій повідомляється, що меморандум буде взятий до уваги відповідно до постанов пленарних засідань Економічної і Соціальної Ради ОН: 728 ф з 30 липня 1959 року і 1235 з 6 червня 1967 року, — постанов, які стосуються порушення прав людини і основних свобод.

Згадані постанови, між іншим, вимагають від генерального секретаря ОН виготовити список скарг про порушення прав людини і основних свобод, в тому числі і скарг з приводу національної й расової дискримінації, та роздати його членам Комісії для охорони прав людини перед кожною її сесією; передати кожній державі-членові скаргу

про порушення прав людини на її території і жадати відповіді від неї в справі скарги. Крім того, згадані постанови сугерують Комісії для охорони людських прав створити під час кожної сесії комітет ад хок, який би розглянув список скарг, виготовлений генеральним секретарем.

Протестаційний меморандум з приводу відзначення Леніна в ОН. З датою 26 березня 1970 року керманіч ресорту зак. справ вислав голові Комісії прав людини при ОН, іранській принцесі Ашраф Палляві, ген. директорові ЮНЕСКО Роже Має і ген. секретареві ОН У Тантові протестаційний меморандум, з приводу постанови Комісії прав людини і ЮНЕСКО відзначити сторіччя народження Леніна. Крім того, копії меморандуму переслано делегаціям при ОН ряду держав, зокрема африканських і азійських, представники яких, здебільшого через незнання справжньої історичної ролі Леніна, в Комісії прав людини і в ЮНЕСКО приєдналися до резолюції СРСР про відзначення сторіччя Леніна.

Італійське пресагенство АґА і ряд часописів помістили статті про меморандум. В довгій статті, яку опублікував щоденник «Мессаджеро венето», між іншим, пишеться:

«В імені екзильних українців Василь Федорончук вислав голові Комісії прав людини при ОН принцесі Ашраф Палляві ноту, в якій різко протестує проти ініціативи, яка визначає Леніна як «гуманіста світових вимірів». Федорончук, який в українському екзильному уряді займає пост міністра зак. справ, відзначає, що Ленін створив 20 грудня 1917 року горезвісну ЧЕКА, що стала жахливою машиною терору на службі большевицької влади. Ленін дав наступне визначення диктатури: «Наукове поняття диктатури означає ніщо іншого як владу без обмежень, що не підлягає жодному законові ані абсолютно жодній нормі, влада оснований виключно на насильстві». А диктатура пролетаріату, згідно з твердженням Леніна, «є війною куди жорстокішою, куди довшою і куди упертішою як будьякий інший тип війни». «Ленін, — твердить далі нота, — підніс терор до системи юстиції. Трибунал, — писав він у травні 1922 року, — не сміє усунути терор: приобіцяти це означало б обманювати інших і себе самих. Навпаки, він мусить тлумачити і узаконити його згідно з нашими принципами і виразно, без фальшивости і прикрас».

«Інший міт, який стосується Леніна, є той, за яким він начебто був приятелем і оборонцем поневолених народів. В своїх дореволюційних писаннях Ленін справді займався національним питанням. Він намагався показати себе як оборонець права народів да самовизначення і на національну незалежність, сильно критикуючи царську імперію, для якої видумав особливий епітет: «Тюрма народів».

«Але після упадку царизму Ленін змінив становище і зрікся усіх своїх попередніх заяв про національне питання. Свої дійсні наміри він виявив у стосунку до України та інших неросійських націй, яких щойно здобуту державну самостійність знищив зброєю і створив нову російсько-комуністичну імперію».

«Револьюційна стратегія Леніна ставила собі за мету світову революцію: «Ми ніколи не приховували, — твердив він, — що наша революція є тільки початком та що вона буде переможною тільки тоді, коли ми запалимо весь світ тим самим вогнем революції».

«Всі твердження советської пропаганди про удаваний пацифізм Леніна та наступних советських урядів рішуче заперечені численними порушеннями міжнародних договорів і зрадницькими агресіями, що були довершені СРСР протягом понад п'ятдесят років його історії».

«Комісія прав людини при ООН, відзначаючи Леніна як «світового гуманіста», — говорить нота, — явно порушує Хартію Об'єднаних Націй і Універсальну Заяву прав людини».

Інтерв'ю для італійської преси. Керманич ресорту зак. справ дав інтерв'ю для італійських часописів про акцію Уряду УНР в ООН, про сучасну ситуацію в Україні та про експансію російсько-комуністичного імперіялізму в районах Середземного моря і Близького Сходу. Між іншими щоденниками, інтерв'ю помістили були «Мессаджєро Венето» з 28 листопада 1969 року, «Рома» (один з найпоширеніших іт. щоденників, що друкується в Неаполі) з 4 грудня 1969 року і «Ля Нуова Сарденія» з 17 січня 1970 року. З огляду на довгість інтерв'ю і різноманітність обговорюваних у ньому тем немає змоги в цьому огляді подавати його змісту.

Успіх діяльності ресорту зак. справ залежить, між іншими численними факторами, від її плянового, систематичного й фахового ведення, від правильних політичних напрямних та від стабільності і прецедентності всіх органів ДЦ УНР.

В. Ф.

КОРОТКИЙ ПЕРЕКАЗ ПРАЦІ ОРГАНІВ ДЦЕНТРУ ЗА ДВА ОСТАННІ ПІВРІЧЧЯ В РОКАХ 1969 і 1970

1969

Червень

Звернення Голови ВО С. Довгаль до Представництва ВО УНРади в різних країнах із закликом «продовжувати працю, яку Ви виконували досі, дбаючи про всі ділянки життя нашої еміграції та спонукуючи активізацію діяльності організацій, які входять у систему Вашого Представництва й її підтримують Державний Центр УНР».

24 червня — перше засідання Органу нового складу, присвячене плянам праці окремих ресортів.

Візити до Президента УНР М. Лівницького литовських політичних діячів: Радника легатії Литовської Дипломатичної Служби з Швейцарії д-ра Алберта Герутіса, що підлягає Шефові згаданої Служби Міністрові Лозорайтісові, та кол. міністра закордонних справ Литви і теперішнього голови литовської делегації при Асамблеї Полонених Європейських Націй п. В. Сідзікаускаса і постійного представника АПЕН в Бонні ред. Банайтіса. В другій зустрічі взяли також участь Голова ВО С. Довгаль і Керівник ресорту зовн. зносин В. Федорончук.

Відвідини ДЦентру Екзекутивним Директором СКВУ М. Сосновським. В нараді з ним взяли участь През. УНР М. Лівницький, Голова УНРади Я. Маковецький, Голова ВО С. Довгаль та інші діячі ДЦентру.

Делегація «Броди-Лев» на чолі з Головою д-ром Р. Дражньовським та

Голова Краєвої Управи І-ої Української Дивізії УНА в США пан Заблоцький відвідали ДЦентр. Інформаційну розмову з ними провів Голова ВО С. Довгаль. 29 червня делегація склала вінки на могилах визначних українських діячів на цвинтарі Вальдфрідгоф у Мюнхені, де були відправлені панахиди. Серед численних українців присутні були През. УНР М. Лівницький, Голова УНРади Я. Маковецький і Голова ВО С. Довгаль який виголосив коротку промову до присутніх після зложення вінка і відправлення панахиди на могилі кол. Президента УНР Андрія Лівницького.

Заступник Голови ВО і Керівник ресорту зовн. справ д-р Федорончук відбув політичні розмови в Римі з дипломатичними представниками деяких європейських і африканських країн та з італійськими політичними діячами.

Голова ВО С. Довгаль вислав привітального листа кол. Прем'єрові УНР проф. В. Мартосові з нагоди його 90-ліття.

Липень

Перебування в Мюнхені Владики-Архієпископа Мстислава, з яким відбули нараду представники ДЦентру: пп. М. Лівницький, Я. Маковецький і С. Довгаль. Всі згадані представники були на урочистій Службі Божій, що її 6 липня відправив Владика Мстислав.

З нагоди Світового Конгресу Українського Студентства, Голова ЦЕСУ-СУ д-р Б. Футей з іншими делегатами відвідали ДЦентр, де їх приймав Голова ВО С. Довгаль. Дня 2-го липня Голова ВО С. Довгаль вітав Конгрес промовою, яка потім була друкована в пресі.

Перебуваючи в Мюнхені, Голова ПУНу ред. О. Штуль відвідав ДЦентр і мав наради з през. М. Лівичким та Головою ВО С. Довгалем, 15 липня — чергове засідання В Органу для поладження біжучих справ.

20 липня — початок акції на форумі Організації Об'єднаних Націй: за цією датою були надіслані на ім'я Ген. Секретаря ООН У Танта листи за підписами През. УНР М. Лівичького, Голови ВО С. Довгалья, Керівника ресорту зовн. зносин В. Федорончука і Голови УНРади Я. Маковецького.

Серпень

1-го серпня — чергове засідання ВОргану. 2 серпня — засідання Президії УНРади, на якому схвалено експозе новопокликаного Голови ВО С. Довгалья та проєкт бюджету ДЦ УНР на наступне півріччя, що його доповідав Керівник ресорту фінансів І. Тарасюк.

Західна преса, насамперед італійська й німецька, подає обширні повідомлення про акцію ДЦентру на форумі Об'єднаних Націй.

З нагоди перебування у Мюнхені Кардинала Йосифа Сліпого, його відвідала делегація від ДЦентру в особах Голови УНРади Я. Маковецького, Голови ВО С. Довгалья і Керівника Ресорту внутрішніх справ Т. Леонтія. Привітальне слово для Кардинала виголосив Голова УНРади Я. Маковецький. Кардинал Йосиф подякував делегації за привітання, провів з нею розмови на актуальні теми, поблагословив діяльність Державно-

го Центру УНР та передав привітання Президентові УНР М. Лівичькому.

Вересень

12—14 вересня — надзвичайний Собор Української Автокефальної Православної Церкви в Мюнхені, на якому Владику Мстислава обрано Митрополитом УАПЦ з титулом Архiepіскопа Київського і Переяславського. Президент УНР М. Лівичький бере участь у всіх нарадах Собору і виголошує привітальне слово від ДЦентру УНР. На закінчення Собору відбулася Архiepерейська Служба Божа та урочисте прийняття, в яких беруть участь През. М. Лівичький який виголосив промову на прийнятті, Голова УНРади Я. Маковецький, Голова ВО С. Довгаль, члени Президії і ВО УНРади. Керівником прийняття був Керманіч ресорту внутрішніх справ, д-р Т. Леонтій, який виголосив промову у нім. мові.

Засідання Президії й ЦК Ліри Визволення Народів СССР Паризький Блок під головуванням президента Ліри М. Лівичького в Мюнхені.

21—24 вересня — перебування през. М. Лівичького в Парижі: участь у посвяченні Митрополитом УАПЦ Мстиславом Храму Св. Симона і виголосення промови на прийнятті після посвячення; зустріч з Представництвом ВО у Франції та з представниками українського громадянства в залі нового приміщення Бібліотеки С. Петлюри в Парижі; участь у надзвичайних Загальних Зборах Ради Бібліотеки С. Петлюри, що відбулися під головуванням проф. П. Шумовського і в приявності Митрополита УАПЦ Мстислава.

Президент УНР М. Лівичький вітає листовно учасників 19-го З'їзду Організації Демократичної Української Молоді в США.

Жовтень—Листопад

Візити до Державного Центру пп.: члена Представництва ВО УНРади на Канаду інж. О. Тарнавського, Голови Українського Робітничого Союзу в США Антона Батюка, Голови Українського Національного Об'єднання в Канаді д-ра Модеста Мицика. З усіма названими Панами провели ділові розмови Президент УНР, Голова УНРади, Голова ВОРгану та інші представники ДЦентру.

Вербальна нота Кераманича ресорту зовн. справ д-ра Федорончука до Ген. Секретаря ООН в справі заперечення легальності уряду УРСР.

Президент УНР вітає листом учасників ювілейного зібрання Товариства Прихильників УНР у Філадельфії.

21 жовтня — чергове засідання ВО, на якому, між нішим, схвалено подання вербальної ноти до ООН від 10. 10. Керманичем ресорту зовн. справ та подорож Президента УНР до США.

Від 24 жовтня до 12 листопада — перебування Президента УНР в США. За цей час Президент виступив з промовою на бенкеті Конвенції УККА в Нью Йорку; взяв участь у засіданнях: Осередку ВО в Нью Йорку під головуванням д-ра К. Паньківського, Головної Управи Об'єднання Прихильників УНР в США під головуванням проф. І. Паливоди, Політичної Ради при Представництві ВО в Нью Йорку, Осередку Паризького Бльоку в Нью Йорку на чолі з д-ром Чхенкелі; мав зустрічі: з Управою ОДУМ в США на чолі з п. Росинським, з представниками різних політичних угруповань, що входять до УНРади, з українським громадянством, де виступив з промовою і відповідав на ставлені запити, з представниками чужинців, як Президент Комітету Радіо «Свобода» Сарджант, америк. публіцист

і редактор Юджин Лайонс, литовські політичні діячі Сідзікаускас і Валюнас та інші, з поодинокими українськими громадськими і політичними діячами; склав візити різним українським установам, а зокрема Блаженнішому Митрополитові УПЦ в США Іоанові у Філадельфії та Митрополитові УАПЦ Мстиславові, і таке інше.

Голова УНРади Я. Маковецький виступає із святочною доповіддю на академії у Відні, присвяченій 50-літтю Державности й Соборности України; зустріч Голови УНРади Я. Маковецького та Члена ВО УНРади Т. Леонтія з українським громадянством у Відні.

Засідання ВО: Заслухано інформацію Президента УНР з подорожі в США та звідомлення Керманича ресорту зовн. справ з діяльності ресорту на форумі ООН та в дипломатичних представництвах різних країн.

Ресорт преси й інформації ВО випускає перше число «Огляд подій в Україні» з актуальними інформаціями з усіх галузей життя сучасної України (літографічне видання, наклад 250 прим.) з призначеннями для української преси та членів органів ДЦ УНР, Представництв ВО та Управ Товариств Прихильників УНР і Сприяння УНРаді.

Президент УНР вітає листом Товариство Сприяння УНРаді в Гамільтоні з нагоди десятиліття Товариства.

Грудень

Голова ВО УНРади і Керманич ресорту військових справ С. Довгаль вітає Українське Вояцтво в 50-ліття Зимового Походу Армії УНР.

Паризький Блок на чолі з Президентом М. Лівіцьким вислав Генеральному Секретареві ОН У Тантові меморандум в справі депортованих Кримських татар в СССР.

Приїзд до Мюнхену Віцепрезидента УНР М. Степаненка та Заступника Голови Об'єднання Прихильників УНР в США В. Біляєва.

Засідання ВО: Заслухано інформацію Віцепрезидента УНР М. Степаненка та Заступника Голови Об'єднання Прихильників УНР в США В. Біляєва про діяльність органів ДЦ УНР в США.

Інформативна зустріч Віцепрезидента УНР з Членами УНРади й ВО УНРади під керівництвом Голови ВО С. Довгала.

Доповідь Віцепрезидента УНР проф. М. Степаненка в Домі Української Науки в Мюнхені з нагоди 200-ліття появи «Снеїди» І. Котляревського.

1970

Січень

Звернення Президента УНР до Святочного зібрання Комітету Приятелів УНР в Пітсбургу для відзначення Самостійности й Соборности України.

Звернення Голови ВО С. Довгала до Українського Народу, передане через римське радіо в Україну.

Виступ з доповіддю Керманіча ресорту внутр. справ Т. Леонтія на Академії 22 січня в Гамбургу, влаштованій Товариством Сприяння УНРаді на Півн. — Західню Німеччину.

Виступ Голови УНРади Я. Маковецького з доповіддю на Академії для відзначення роковин проголошення Самостійности й Соборности України в Лондоні. Візита Голови УНРади в Представництві ВО на Велику Британію, ділові наради з Головою Представництва мгр. С. Ониськом та членами Представництва й репрезентантами фракцій УНРади на терені Великої Британії.

Лютий

Візита Президента УНР і Голови УНРади в Голови ЦК СЗСУ Володимира Доленка з побажаннями Ювіліятові з нагоди 80-ліття.

Засідання ВО: прийнято ухвалу в справі взаємної інформації й консультації поміж ВО УНРади й Президією Секретаріату СКВУ. Обговорено програму відвідин членами ВО Товариств Прихильників УНР і Сприяння УНРаді в США й Канаді та питання проєкту правильника Громадського сектора УНРади.

Березень

3. Студійна конференція в Марбургу на тему: «Українці, Білоруси й Німці», на якій виступили з доповідями з українського боку теж члени УНРади М. Антохій та Т. Леонтій.

Візита Високопреосвященнішого Митрополита УАПЦеркви МСТИСЛАВА в ДЦ УНР; наради Митрополита УАПЦ з Президентом УНР, Головою УНРади та Головою й Членами ВО.

Візита в ДЦ УНР професора Саскачеванського Університету А. Михайленка з Дружиною.

Інтронізація Єпископа Львівського й Черновецького ОРЕСТА в Мюнхені. В Архиєрейській Службі Божій взяли участь Президент УНР, Голова УНРади, Голова ВО, Члени Президії й ВО УНРади. Президент УНР

виголосив вітальне слово на святочному прийнятті на завершення акту інтронізації Єпископа ОРЕСТА.

Керманич ресорту зовн. справ ВО вислав протестну ноту до Комісії прав людини при ОН в справі відзначення 100-ліття Леніна.

Президія Паризького Бльоку вислала Генеральному Секретареві ОН аналогічну ноту з протестом в справі відзначення ювілею Леніна.

Квітень

Засідання ВО: Обговорено справу публікації наукової праці був. Прем'єра УНР проф. Бориса Мартоса. Схвалено подорож Керманича ресорту внутр. справ Т. Леонтія в США й Канаду.

Візита Голови ПУН-у Олега Штуля в Державному Центрі УНР. Наради з Президентом УНР, Головою УНРади та Членами ВО в справах ДЦ УНР.

Травень

Вітальний лист Президента УНР Загальним зборам Товариства Прихильників УНР в Мінеаполіс на чолі з А. Семенюком.

Вітальний лист Президента УНР і Голови ВО Орденській Раді Залізного Хреста в Нью Йорку з нагоди ювілейного відзначення 50-ліття Зимового Походу.

Керманич ресорту внутр. справ. Т. Леонтій відлітає до Нью Йорку для відвідин установ ДЦ УНР в США й Канаді та зустрічей з українським громадянством.

Привітання Президента УНР 12-ому З'їздові Товариства Сприяння УНРади у Великій Британії.

Розіслано фракціям УНРади, представництвам ВО та Товариствам прихильників УНР і Сприяння УНРади проект регуляміну громадсько-виборного сектору УНРади.

Президент УНР виступив із прощальним словом на похоронах бл. пам. Президента Білоруської Демократичної Республіки Н. Абрамчика в Парижі.

Зустріч Президента УНР з Головою Представництва ВО на Францію ред. М. Ковальським, з Головою ПУН-у Олегом Штулем та з іншими українськими громадянами і чужинцями в Парижі.

ПОВІДОМЛЕННЯ

Списки жертводавців на ДЦ УНР в екзилі і дальші списки платників на фонд придбання власного приміщення для Органів ДЦ УНР появляться окремим виданням осінню ц. р.

Через те, що чимало звідомлень про діяльність предстваництв ВО УНРади прийшли з запізненням, уже після закінченням праці над 3. ч. «Інформації», помістимо їх в наступному числі «Інформації».

Редакція «Інформації»

**30 відсотків знижки
на всі друкарські замовлення!**

У зв'язку з 50-літтям
проголошення незалежності
Української Народної Республіки

друкарня д-ра Петра Белея у Мюнхені

подає до відома, що друкуватиме усі праці з ділянки української науки, поезії та белетристики за зниженою на 30 відсотків ціною.

Відтепер аж до відкликання усі наші видавництва чи приватні особи, які звернуться до нас зі замовленням, платитимуть тільки 70 відсотків нормальних друкарських цін.

Звертаємо увагу наших видавців, що на їх бажання, швидко й солідно виправляємо мову в рукописах, читаємо коректу в шпальтах та переводимо ревізію. Маємо добрих спеціалістів!

До Вашої диспозиції — великий вибір різноманітних модерних шрифтів. Друкарня забезпечена також модерними машинами, замовлення виконує швидко, чисто, солідно.

FREMDSPRACHENDRUCKEREI DR. PETER BELEJ
8 München 13 - Hess-Strasse 74-76 - Tel.: 52 27 66